

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**RUSÇAYA YABANCI DİLLERDEN GEÇEN SOSYO-
POLİTİK ANLAMLI KELİMELEİN KİTLE İLETİŞİM
ARAÇLARINDA KULLANIMI**

**Tezi Hazırlayan
Nurettin ÇAKIR**

**Tezi Yöneten
Doç. Dr. Sevinç ÜÇGÜL**

**Rus Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi**

**Haziran 2009
KAYSERİ**

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**RUSÇAYA YABANCI DİLLERDEN GEÇEN SOSYO-
POLİTİK ANLAMLI KELİMELEİN KİTLE İLETİŞİM
ARAÇLARINDA KULLANIMI**

**Tezi Hazırlayan
Nurettin ÇAKIR**

**Tezi Yöneten
Doç. Dr. Sevinç ÜÇGÜL**

**Rus Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi**

**(Bu Araştırma Erciyes Üniversitesi Araştırma Fonu Tarafından SBY-
08-492 birim koduyla desteklenmiştir)**

**Haziran 2009
KAYSERİ**

Doç. Dr. Sevinç ÜÇGÜL'ün danışmanlığında **Nurettin ÇAKIR** tarafından hazırlanan **“Rusçaya Yabancı Dillerden Geçen Sosyo-Politik Kelimelerin Kitle İletişim Araçlarında Kullanımı”** adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rus Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında **Yüksek Lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

25 / 06 / 2009

JÜRİ:

Danışman :Doç. Dr. Sevinç ÜÇGÜL
Üye :Doç. Dr. Aleksandr KALYUTA
Üye :Yrd.Doç. Dr. Galip GÜNER

.....
.....
.....

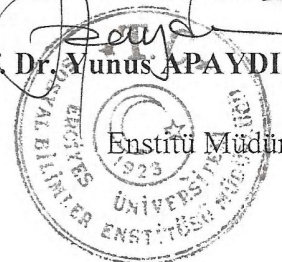
ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun 10.07.2009 tarih ve 20..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

10 / 07 / 2009

Prof. Dr. Yunus APAYDIN

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Rusça günümüzde oldukça geniş bir coğrafyada kullanılmaktadır. Bunun yanında BM bünyesinde kullanılan beş dilden birisidir. Bu durum Rusçanın önemini yeterince anlatmaktadır. Çağdaş Rus dilinin kelime hazinesinin oluşması uzun bir tarihi süreçten gelmektedir. Bütün dünya dilleri gibi Rus dili de yerli kelimelerden ve yabancı dillerden alınmış kelimelerin birlikte hayat bulduğu bir dildir. Çalışmanın amaçlarından biri Rusların tarih boyunca karşılıklı etkileşim içinde bulunduğu kültür çevrelerinden aldığı kelimelerin sınıflandırılması ve araştırılmasıdır. Sosyo-politik ve ekonomik iletişimin kelimelerin alınıp verilmesinde üstlendiği olumlu ve yapıcı rolü ortaya koymak da bir diğer amaçtır. Yabancı kaynaklardan gelen kelimeler artık Rus dilinin unsurlarından ve kültür hayatının vazgeçilemez parçalarından biri haline gelmiştir. Çalışma süresince kitle iletişim araçlarından kelimelerin kullanılma tarzıyla ilgili örnekler vermek suretiyle anlatmaya çalışıldı. Rusçaya giren yabancı kelimeler yararlı katkılarda bulunmuş ve dili zenginleştirmiştir. Geçmişte Rus diline giren kelimelerin olumlu katkılarından bahsetmekle birlikte günümüzde özellikle 90'lı yıllardan sonra alınan kelimelerin Rus diline yararından çok zarar verdiği konusu günümüzde Rusların zihinlerinde soru işareti oluşturmaktadır. Birçok Rus entelektüel yaşanan sürecin hızlı olmasından dolayı dilde oluşabilecek yozlaşma konusunda yazılar kaleme almaktadırlar. İhtiyaca dayanarak alınan kelimeler o kadar dikkat çekmezken sırf moda olsun diye basın-yayın araçlarında kullanılan kelimeler tepki çekmekte ve eleştirileri üzerine toplamaktadır.

Rusçanın kullanım sahasına harita üzerinde baktığımızda Baltık Denizi kıyılarından başlayıp Büyük Okyanus'a kadar uzandığını görürüz. Rusçaya kelimeler veren dillerde aşağı yukarı bu coğrafyada yer almaktadır. Rus tarihinde Hristiyanlık dininin kabulüyle birlikte Roma ve Grek medeniyetinden birçok kelime Rus sosyal ve dini hayatını zenginleştirdi. Bunu Türklerle yapılan çetin mücadeleler ve ardından Moğol, daha sonra Tatar baskısı ve boyunduruğu izledi. Bunun sonucunda birçok Türkçe kelime Rusçada yerini aldı. Daha sonra Avrupa'nın sanayileşmesi ve ilerlemesi ile Rusya yüzünü Batı'ya çevirdi. Kelimeler bu sefer Avrupa'dan yoğun biçimde olmak üzere alınmaya başladı. Avrupa'nın kendi içinde ortaya çıkan Komünizm akımı Rusya'da gerçekleştirilen devrimle birlikte uygulama sahası buldu. Bu siyasi açılım kendi kavramlarını da beraberinde Rusçaya getirdi. Rusça sosyo-politik ve ekonomik alanda

birçok terim kazanmış oldu ve bunların yine birçoğunu dünya dillerine verdi. SSCB'nin çöküşünün ardından serbest piyasa ekonomisi uygulanmasıyla birlikte ABD kökenli kelimeler işgalci ordular gibi Rusçayı bütün yönlerden istila ettiler. Buna rağmen zengin bir geçmişe, edebiyata ve politik bir birikime sahip bir dil olan Rusça Kuzey Amerika'nın Alaska bölgesi, Çin, Moğolistan, Kore, Japonya, Orta Asya, Doğu Avrupa, Kafkasya, Balkanlar ve Afganistan gibi yerlerde Rus dilinin kültürel ve politik etkileri görülmeye devam etmektedir. Rusya Federasyonu'nun resmi dilidir. Sovyetler Birliği'nin yıkılmasıyla bağımsızlıklarını kazanan Bağımsız Devletler Topluluğu ülkelerinin de resmi dillerinden biri olma özelliğini korumaktadır. Birçok etnik unsur Rus dilini kendi ana dilinden daha seri konuşmakta ve günlük hayatta Rusça kullanmayı tercih etmektedir. Özellikle Belarus, Ukrayna, Kazakistan ve Kırgızistan gibi ülkeler için Rusça vazgeçilmez bir öneme sahiptir. Yükselen milliyetçilik değerleri nedeniyle Rusça kullanmaya soğuk yaklaşımlar sergilenmesine rağmen birçok etnik unsurun ortak anlaşma dili olma özelliğini muhafaza etmektedir. Rus dili bilim, edebiyat, sanat, politika alanlarında sağlam kaynaklara ve bilgi birikimine sahip olduğundan dolayı vazgeçilmezdir. Günümüzde Moskova ve Sankt-Peterburg gibi büyük Rus şehirlerinde yaşamak ve okumak ayrıcalık olarak değerlendirilmektedir. Dil merkezlerinde Rusça öğrenmek isteyen insanların çokluğu ve Genel Ağ (İnternet) ortamındaki Rusça kaynakların bolluğu Rusçanın önemini koruduğunu göstermektedir.

ÇALIŞMANIN AMACI VE İZLEDİĞİ ARAŞTIRMA METODU

Bu çalışmanın amacı yabancı dillerden Rusçaya giren sosyo-politik kelime dağarcığının belirlenmesi ve kullanım alanlarına göre sınıflara ayrılmasıdır. Bununla birlikte bireyler arası görüş alışverişinin aracı olan ve bir köprü vazifesi gören kitle iletişim araçlarında kullanım alanlarını belirlemek de göz önünde bulundurulacak alandır. Çalışmanın amacına ulaşabilmesi için yabancı dillerden ve kaynaklardan Rus sosyo-politik diline giren kelimelerin derinlemesine tetkik edilmesi, dilde aldığı yeni konumların ve ortaya çıkardığı yeni kavramların belirlenmesi, ayrıca yabancı kaynaklardan basın-yayın araçları vasıtasıyla kullanım alanı kazanan bu yeni kelimelerin hangi boşlukları doldurmak amacıyla ortaya çıkan ihtiyaca göre alınma sebeplerinin açıklanması gerekmektedir. Semantik bilimi açısından Rus kültür hayatına giren yeni kelimeler, özgün anlamlarının yanı sıra Rus toplumunun yeni dış dünya algılamalarına uygun bir şekilde yeni anlamlar kazanmaktadırlar. Sovyetler Birliği çatısı altında 70 yıl sosyalizm

ve komünizm siyasi anlayışlarıyla dış dünyaya demir perdelerle kapatılmış bir şekilde yönetilen irili ufaklı halkların 1991 yılında beklenilmeyen büyük çöküşten sonra karşılaştıkları Batı Avrupa ve ABD kaynaklı yeni kavramlar şok dalgası şeklinde kendisine herhangi bir engel tanımadan yayılma ve kullanım alanı bulmuştur. Rus kültürüne dâhil olan yeni kelimeleri sınıflara ayırırken çoğunlukla politika ve ekonomi sahalarında daha fazla kelime istilasının bulunduğunu, din, felsefe, edebiyat ve pozitif bilimler sahalarında ise yabancı kavram istilasının daha az olduğunu göstermek de çalışmanın amaçlarından. Tabii ki bu cümleden çıkarılması gereken ana tema Rus toplumunun ihtiyaç sıralamasında ekonomi ve kültür sahalarının birinci planda ortaya çıkmasının sebeplerini örnekler vermek suretiyle açıklamaktır. Açıklamalara dayanak ve destek bulma konusunda Rusça konuşulan ülkelerde Genel Ağ (İnternet) üzerinden yayın yapmakta olan kitle iletişim kaynaklarından gereğince yararlanma yoluna gidilmiştir. Batı Avrupa kaynaklı dev medya kuruluşlarının internet gazetelerinin Rusça bölümü de örneklerin karşılanmasında yeterince kullanılmıştır. He ne kadar Rus kültürüne dâhil olan ve vazgeçilemez karakter kazanan kelimelerin sınıflandırmasını yapmak amaçlansa da kitle iletişim araçlarında kullanıldıkları formatları sergilemek ve ifade ettikleri yeni anlamları sergilemek de esas amaçlardandır. Yeni sosyo-politik kelimelerin kullanım alanlarına göre ayrıştırılması ve geldikleri dillerin Rus diliyle ve kültürüyle tarih boyunca içinde bulunduğu bağların da açıklanması ve ansiklopedik bilgilerle desteklenmesi bir başka amacı teşkil etmektedir. Rus dili başka dillerden gelen kelimelere ev sahipliği yaptığı gibi diğer dillere birçok kavram kazandırmıştır. Bu kelimelerin çoğunluğu politik ve ideolojik olsalar bile kullanım kazandığı dillerden atılması zordur. Bu durumun daha iyi anlaşılabilmesi amacıyla özellikle dünya diplomasi dili özelliğini koruyan İngilizcede yer alan Rusça kökenli kelimelerin listesi verilmiştir. Türklerin Ruslar üzerindeki tarihi ve sosyo-politik etkisini gösterebilmek amacıyla da Türkçeden Rusçaya geçen kelimeler çok olması hasebiyle gruplandırma yöntemi dâhilinde sunulmuştur. Dillerin birbirinden bağımsız halde gelişemeyecekleri ve mutlaka sosyal hayatta ortaya çıkan olguları ve yenilikleri karşılamak amacıyla yabancı kavramlar alınmasının zorunlu olduğunu göstermek de çalışmada vurgulanan hususlardandır.

Tezimizde konunun daha iyi anlaşılabilmesi amacıyla tarihi bilgilere ve karşılıklı kültürel ilişkilerin sebeplerini açıklamak için mukayeseli tarih yöntemine

başvurulmuştur. Yabancı kaynaklardan gelen kelimelerin doğru bir şekilde anlaşılabilmesi için tarihi sınıflandırma ve etimolojik analiz yöntemleri de kullanılmıştır. Etimolojik analizin yanı sıra yeni kelimelerin güvenilir kaynaklardan alınması şartıyla sözlük anlamlarına ve günlük sosyal hayattaki kullanımlarını ve işlevlerini anlayabilmek üzere kitle iletişim araçlarında kullanılan haber kesitlerine ve alıntılara başvurma yöntemi öncelikle uygulanmıştır. Bu yöntem özellikle yeni olarak kullanılan kelimelerin alınma sebeplerini ortaya çıkarma açısından büyük önem taşımaktadır.

Bu tezin yazılmasına her konuda yardımda bulunan ve desteklerini esirgemeyen değerli hocam Doç. Dr. Sevinç ÜÇGÜL'e teşekkür ediyorum.

Nurettin ÇAKIR

RUSÇAYA YABANCI DİLLERDEN GEÇEN SOSYO-POLİTİK ANLAMLI KELİMELEİN KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA KULLANIMI

Nurettin ÇAKIR

ÖZET

Rusçaya yabancı dillerden geçen sosyo-politik anlamli kelimelerin kitle iletişim araçlarında kullanımlarının incelendiğı tez çalışmamız iki ana başlık ve sonuç değerdendirmesinden oluşmaktadır.

Birinci bölümde Rus diline giren sosyo-politik anlamli yabancı kelimelere olumlu ve olumsuz yaklaşımlar ele alınmıştır. Kelimelerin alınmasının sosyal ve ekonomik zarureti veya ihtiyaç duyulmasının üzerinde durulmuştur. Rusçaya giren yabancı kelimelerin hangi tarihi aşamada dile girdiğı ve kullanım alanı bulduğı; hangi dilden Rusçaya girdiğı konusunda açıklamalar yapılmıştır. Bunun yanında Türk lehçelerinden Rusçaya giren kelimeler ve kullanım alanlarının sınıflandırması da yapılmıştır.

İkinci bölümde dile giren kelimelerin politika, hukuk, ekonomi, inanç sistemi ve çeşitli alanlarda sınıflandırması yapılmıştır. Rus toplum hayatının her alanına yerleşen yabancı kelimelerin kazandıkları yeni anlamlar ve doldurdıkları anlamsal boşluklar üzerinde durulmuştur. Ayrıca yabancı dillerden Rusçaya giren kelimelerin sinonimlerinin bulunmasına rağmen yabancı kelimelerin daha yaygın kullanıldığının sebepleri üzerinde durulmuştur. Yabancı kelimelerin kitle iletişim araçlarında kullanılan örneklerin verilmesi suretiyle kelimelerin ve ifade ettikleri kavramların daha iyi anlaşılması amaçlanmıştır.

Sonuç kısmında ise yabancı dillerden Rusçaya giren kelimelerin toplum içinde meydana getirdiğı olumlu ve olumsuz sonuçlar ve tepkiler üzerinde durulmuştur.

Tez çalışmasının sonunda ise yararlanılan kaynakların listesini içeren kaynakça verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Rusya, Sosyo-Politika, Rusça, Kitle İletişim Araçları

ЗАИМСТВОВАННАЯ ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ЛЕКСИКА РУССКОГО ЯЗЫКА В СРЕДСТВАХ МАССОВОЙ ИНФОРМАЦИИ.

Nurettin ÇAKIR

PEZİOME

Данная работа, исследующая заимствованную общественно-политическую лексику в средствах массовой информации, состоит из двух глав и заключения.

В первой главе мы показали позитивную и негативную взаимосвязь между словами, вошедшими в общественно-политическую лексику русского языка и иностранными. Мы рассмотрели причину заимствования, обусловленную общественной и экономической необходимостью или потребностью. Установили период заимствования вошедших в русский язык иностранных слов и сферу использования, указали из какого языка произошло заимствование. Вместе с этим исследовали вошедшие в русский язык слова из тюркских языков и дали классификацию их сферы употребления. Во второй главе мы классифицировали слова, вошедшие в язык, по следующим группам: политика, правоведение, экономика, система верования и др. Мы рассмотрели новые смыслы слов, распределившихся практически во все сферы жизни русского общества. А также исследовали причины широкого использования иностранных слов несмотря на то, что заимствованные слова, вошедшие в русский язык, имеют синонимы. Для того, чтобы лучше понять, указали слова и смыслы с примерами использования иностранных слов в средствах массовой информации.

В заключении мы указали позитивные и негативные стороны заимствования иностранных слов в русский язык и объяснили их реакцию. В конце работы указали список используемой литературы.

Ключевые Слова: Общественно-политическая лексика, средства массовой информации, заимствования, политика, правоведение, экономика.

**USING UNORIGINAL SOCIO-POLITICAL LEXICON OF THE
RUSSIAN LANGUAGE IN MASS MEDIA**

Nurettin ÇAKIR

ABSTRACT

Given dissertation work, researching unoriginal and adopted socio-political lexicon in mass media, consists of two chapters and conclusion.

In the first chapter we have shown positive and negative approaches to foreign adopted words, that came into socio-political lexicon of the russian language. We have considered the reason of the borrowing of the foreign words with several points for social and economic need or absolute necessity. We have explained the period of the borrowing foreign adopted words that came in russian language and sphere of the use, and have indicated from what language has occurred borrowings. In addition to this have researched coming in russian language of the words from Turkic languages and gave categorization of their sphere of the use.

In the second chapter we have classified the foreign adopted words on the following group: Policy, jurisprudence, economy, religion and the others. We have considered the new senses of the words, distributed in all spheres of the lifes russian society practically. As well as researched the reasons of the broad use the foreign words in spite of the fact that unoriginal words, came in russian language, have synonyms. To better understand, indicated the words with example of the using the foreign words in mass media.

In conclusion we have indicated positive and negative sides of the borrowed foreign words in russian language and have explained their reaction.

At the end of the dissertation the list of the used literatures is enclosed.

Key Words: Socio-Political Lexicon, Policy, Jurisprudence, Economy, Mass Media.

İÇİNDEKİLER

ONAY	I
ÖNSÖZ.....	II
ÖZET.....	VI
PE3IOME.....	VII
ABSTRACT	VIII
İÇİNDEKİLER.....	IX

I.BÖLÜM

1. YABANCI DİLLERDEN RUSÇAYA GİREN KELİMELERE BİR

BAKIŞ	1
1.1. ORTAYA ÇIKAN YENİ SOSYO-POLİTİK	
KELİMELEİN ALINMASININ TEMEL SEBEPLERİ	4
1.2. YABANCI DİLLERDEN RUSÇAYA GİREN	
SOSYO-POLİTİK KELİMELEİN TARİHİ AŞAMALARI	9
1.3. RUSÇADAKİ SOSYO-POLİTİK KELİMELEİN GELDİKLERİ	
DİLLERE GÖRE SINIFLANDIRILMASI.....	13
1.3.1.Slav Dillerinden Gelen Kelimeler	13
1.3.2. Doğu Dillerinden Gelen Kelimeler	15
1.3.3. Avrupa Dillerinden Gelen Kelimeler	16
1.3.4.Türkçeden ve Türk Lehçelerinden Geçen Kelimeler	18

II. BÖLÜM

2. KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YABANCI DİLLERDEN

GEÇEN SOSYO-POLİTİK KELİMELEİN KULLANIMI	28
--	----

2.1. RUSÇA'DAKİ YABANCI SOSYO-POLİTİK KELİMELEİN	
KULLANIM ALANLARINA GÖRE SINIFLANDIRILMASI	30
2.1.1. Doğrudan Politik Konuşma Dilinde Yer	
Alan Ve Kullanılan Politik Kelimeler	30
2.1.2. Kitle İletişim Araçlarının Sosyo-Politik Konuşma Dilinde Kullanılan Hukukla	
İlgili Terimler	36
2.1.3 Kitle İletişim Araçlarının Sosyo-Politik Konuşma Dilinde Kullanılan Ekonomi İle	
İlgili Terimler	38
2.1.4.Kitle İletişim Araçlarının Sosyo-Politik Konuşma Dilinde Kullanılan Din Ve	
İnançla İlgili Terimler	48
2.1.5.Kitle İletişim Araçlarının Sosyo-Politik Konuşma Dilinde Kullanılan Etnografik	
Terimler.....	51
2.1.6.Sosyal Hayatın İçinde Ortaya Çıkan Yeni Gerçekleri Ve Olayları	
Anlatmakta Kullanılan Teknik Terimler	52
2.1.7.Felsefe, Sosyoloji, Filoloji, Psikoloji Gibi Bilim Dallarında Ortaya	
Çıkan Yenilikleri Anlatmakta Kullanılan Terimler	53
2.2.YABANCI DİLLERDEN ALINAN KELİMELEİN ÜLKENİN SOSYO-POLİTİK	
HAYATINDAKİ YERİ VE KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDAKİ KULLANIMINA AİT	
ÖRNEKLER	55
SONUÇ.....	60
KAYNAKÇA.....	63
ÖZGEÇMİŞ	68

I.BÖLÜM

1. YABANCI DİLLERDEN RUSÇAYA GİREN KELİMELERE BİR BAKIŞ

Rusçaya başka dillerden girmiş yabancı sözcüklerin kullanımı açısından iki farklı aşırı uçta yer alan görüşler sürekli olarak birbiriyle karşılaştırılmakta ve çatışmaktadır. Bunlardan birincisi; konuşma dilini haddinden fazla olarak yabancı sözcüklerle doldurma, ikincisi ise bütün yabancı kökenli kelimeleri reddetme ve yerlerine orijinal olan yerli kelimeleri kullanma düşüncesidir. Bu kalem kavgası yapılırken unutulmuş ki yabancı sözcükler çoktan beri kullanılageldiğinden dolayı zaten Rus dilinin sözcük dağarcığı içinde esas yerlerini almışlar ve gerçekte tam karşılık gelen anlamlarını ve kavramlarını ifade eden sözcükler bulunmamaktadır. Yabancı dillerden Rus diline geçen kelimeler dağarcığına karşılık gelen bilimsel yaklaşımın bulunmaması durumunda ortaya çelişkili manzaralar çıkabilmektedir. Bu kelimelerin Rus diline üslup olarak uygun görülmediği varsayılırsa ve dilden atılması gerektiği anlayışına gelirse işlev ve yerine getirdiği görev ortadan kaybolacak ve konuyu kavrama da noksanlıklar ortaya çıkacak olması kaçınılmazdır. Ortaya çıkacak olan diyalog ve iletişim eksikliği diğer mevcut kelimelerle doldurulmak istense bile anlatılmak istenilen konu yeterince tatmin edici bulunmayacaktır.¹

Rus edebi diline tarihin farklı dönemlerinde yabancı dillerden kelimeler girmiştir. Genellikle yabancı kelimelerin özellikle edebiyatta yoğun bir şekilde kullanılması destekten ve beğeniden daha ziyade tepkiyle karşılaşmıştır. Mesela Rus tarihine eşsiz ve önemli katkılarda bulunan reformist ve idealist Çar I. Petro (Ruslarda Büyük Petro) kendi çağdaşı olan yazar ve şairlerden yabancı kelimeleri yoğun kullanarak eserlerini anlaşılabilir hale getirmelerinden çok, anlaşılır dille yazmalarını istemiştir. Buna rağmen

³ <http://www.bankreferatov.ru>, Вхождение заимствованных слов в лексику русского языка.

Avrupa kökenli birçok kelime Rus dilinde kendilerine kolayca yer bulmuşlardır. İdari ve askeri alanlarda gerçekleştirilen reformlar, bilim hayatında vuku bulan aydınlanma süreci ve bilimsel başarılar yabancı kelimelerle sağlanmak istenen zenginleşmeyi ve kelime ithal edilmesi yöntemini zaruri kılmıştır. Askerlik ve denizcilik ile ilgili terimler yine alıntılarla aşılmaya çalışılmıştır. “Контора, пакет, прејскурант, вексель, акция, агент, лагерь, штаб, командир, юнкер, ефрейтор” gibi Almanca kelimeler ve “матрос, рейд, флот, флаг” gibi denizcilikle ilgili Hollanda orijinli kelimeler kendilerine Rus dilinde kolaylıkla yer bulmuşlardır. Çar I.Petro zamanında okuma ve anlama durumunun daha kolay olması ve Rus halkının eğitim seviyesinin yükseltilmesi amacıyla alfabe, rakamlar ve eğitim kurumlarının içeriği konusunda birçok reformlar gerçekleştirilmiştir.

19. yy’ da Fransa’da ortaya çıkan devrim ve ardından gelen sanatta ve edebiyatta aydınlanma rüzgârları Rus dilini yabancı sözcüklerden arındırma hareketlerini etkiledi, aksanlar ve kelime seçme adına Fransızca etkili olarak tercih edilmeye başlandı. “Салон, лакей, авангард, капитан, генерал, лейтенант, рекрут, корнет, корпус” gibi Fransızca kökenli kelimeler bir daha gitmemek üzere Rus dili içinde yerlerini aldılar. Karamzin ekolünün temsilcileri olan edebiyatçılar, başta Puşkin olmak üzere Rusçada kullanılmaya başlanan yabancı kökenli kelimelerle mücadele etmeye kendilerini mecbur hissettiler ve bu konuda devletin politikasında da etkili olmaya çalıştılar. Çarlık zamanında sansür uygulamasında özellikle *революция* (devrim, ihtilal), *прогресс* (ilerleme, değişim) gibi kelimeleri yasaklayarak ve eserlerden silerek durumdan duyduğu endişeyi ve kaygıyı ortaya koymaktadır. Bu durum 20. yy.’da da farklı olmadı. Sovyet otoritesinin kurulduğu ilk yıllarda en ivedi görev olarak halkın geniş anlamdaki cehaletinin ortadan kaldırılması amaçlanarak Sovyet aydınları edebiyat dilinin sadeleştirilmesi ve halkın kolayca anlayabileceği seviyeye getirilmesinin önemini vurguladılar. Basılı kitaplarda yer alan yabancı kelimelerin Rusça olanlarıyla değiştirilmesini önerilmekteydi. Mesela Sovyet otoritesiyle özdeşleşen Maksim Gorki “yoğunlaşma” anlamına gelen yabancı kökenli bir kelime olan “конденсация” yerine öz Rusça olan “сгущение” kelimesinin kullanılmasını savunmuştur.

Günümüzde yabancı dillerden giren çeşitli kelimelerin kullanımı ile ilgili olarak sosyal hayat içerisinde iletişim alanında insanlara pratiklik anlamında kullanılabilirlik sağlayıp sağlayamadığına bakılmaktadır. Yabancı kelimelerden oluşmuş terminoloji ile yazılmış

bilimsel makalelerde ve eserlerde tam ve özlü çeviri yapmak imkânsız hale gelmiştir. Yani yabancı dahi olsa bilimsel terimlerin yeri doldurulmaz ve vazgeçilmezdir. Tabii ki okuyucu kitlesi bu duruma hazırlıklı değilse bilimsellik içeren ve kullanımı vazgeçilmez olan terimler bir bariyer ve anlamaya engel oluşturmaktan öteye geçememektedir.

Ayrıca yaşadığımız yüzyılda bilim ve teknoloji alanında kullanılan terimler, ibareler ve markalar dünya milletlerinin dillerine olduğu gibi girmek ve kullanılmak suretiyle uluslararası ortak bir dilin ortaya çıktığına dikkat çekmek gerekir. Bu başlık altında uluslar arası terminoloji, çağdaş bilime ait olgular, ürünler ve ticari markalar evrensel bir karakter kazanmaktadır. Bütün bunlardan vazgeçmek ve saflığı, özgünlüğü savunmak dünya gerçeklerinden kopmak anlamına da gelmektedir.

Yabancı dillerden Rusçaya geçen kelime akışının hızlanması olarak doksanlı yıllarda hızlandığı görülmektedir. Bu olay politik hayatta, ekonomi anlayışında, yeni kültürel olguların ve değerlerin merkezinde, Rus toplumunun ahlak anlayışında meydana gelen değişim isteğinde ve yöneliminde aranmalıdır. Bu yıllarda bütün alanlarda tam zaman süren ve süreklilik arz eden yabancı terimleri kullanma yayılımı gözlenmiştir. En önde ülkenin politik hayatında kullanılmaya başlanan kelimeler dikkate değerdir. Sosyalizmden vazgeçen ve Batılı kapitalizm anlayışına uyum sağlama sürecinde olan, politik düzeni oluşturan kesim Batılı ülkelerde yoğun bir şekilde kullanılan politika sözlüğünü olduğu gibi kabul etme ve kullanma durumunda kalmıştır. Mesela; *президент* (devlet başkanı), *инаугурация* (göreve başlama töreni), *спикер* (parlamento başkanı), *импичмент* (suçlama, itham), *электорат* (seçmen kitlesi), *консенсус* (ortak görüş, oy birliği) gibi terimler ve kazandıkları anlamlar politik hayatın geçirdiği değişimi sergilemektedir. Bilim ve teknik alanında *компьютер* (bilgisayar), *дисплей* (monitör, ekran, sunum), *файл* (dosya), *мониторинг* (gözlemleme), *плейер* (müzik-çalar), *пейджер* (çağrı cihazı), iş ve finans alanında *аудитор* (hesap denetçisi), *бартер* (takas, değiş-tokuş), *брокер* (simsar, aracı, komisyoncu) yerlerini aldılar. Kültürel hayat *вестерны* (vahşi batılı), *триллеры* (dedektif ve cinayet filmleri), *хиты* (en son moda olan parçalar) gibi unsurların istilasına uğramıştır. Günlük konuşma dilinde *сникерс* (çikolata), *твикс* (bisküvi), *гамбургер* (hamburger) gibi yiyecek isimleri canlı bir şekilde yerlerini aldılar. Gazetelerde, dergilerde, radyo ve televizyon programlarında yabancı dillerden gelen kelimelerin kullanımı ile ilgili makaleler ele alınmakta ve programlar yapılmaktadır. Rus entelektüelleri, çoğu Amerikan kültüründen gelen

yabancı kelimelerin kullanımı ile ilgili kaygılar dile getirmektedirler ve bunun Rus kültürünün yok edilmesi, geleneklerinin ve milli değerlerinin ortadan kaldırılması anlamına geldiğini vurgulamaktadırlar. Mesela; Rusçada birebir karşılığı olmasına rağmen Amerikan İngilizcesi'nden geçen *киллер* (killer- katil) yani *убийца* (ubiytsa) sözcüğü tamamen farklı ve olumsuz anlam kazanarak yerini almıştır. Rusya'da bir kişinin “ubiytsa” olarak itham edilmesi ağır bir ceza almasını gerektirirken “killer” yani “katil” olarak adlandırılması onun bunu bir meslek olarak yaptığı imajını ve kavramını ortaya çıkarmaktadır.

Çağdaş Rus dilinde kullanılan yabancı dillerden geçen terimlerin pratik kullanımının faydaları üzerine yapılan tartışmalar ve çalışmalar, ne yazık ki dilin her alandaki Amerikanlaştırılma gibi üzücü sonuçların ortaya çıkması ile birlikte olumsuz bir bakış açısı kazanmaktadır. Tabii ki bu süreci Rusça gibi diğer diller de yaşamaktadır. Dilin zenginleşmesi istenirken bunun istilaya ve millet zihninin kendi değerlerine yabancılaştırılma sürecine dönüşmesi yabancı kelimelerin kullanımına dair karşıt düşüncelerin çoğalması sonucunu doğurmaktadır.

Yabancı kelimelerin Rus dilini ve kültürünü zenginleştirdiği ya da istila ettiği düşüncesinin doğru olup olmadığını en iyi zaman gösterecektir. Devrin getirdiği zevkler ve yeni anlayışlar, yeni ihtiyaçlar kullanılan yabancı kelimelerin hangilerinin gerçekten gerekli, hangilerinin gereksiz ve atılması gerektiğini ispatlayacaktır. Yabancı terimlerin zorla atılması veya kullanımının yasaklanması sonuçta bir şey değiştirmeyecektir, ancak halkın kendisi karar verirse bu durum kalıcılık arz edecektir. Uluslararası deneyim ve bilgi birikiminin ortaya koyduğu faydalı sonuçların bütün dillerde kabul görmesi doğaldır. Bir milletin dilinde ve kelime dağarcığında var olduğu halde aynı anlama gelen yabancı kelimelerin kullanımının yaygınlaşması milli varlık anlayışının tehlikeye düştüğü varsayımını beraberinde getirdiği için büyük ölçüde tepkiyle karşılaşacaktır.

1.1. ORTAYA ÇIKAN YENİ SOSYO-POLİTİK KELİMELERİN ALINMASININ TEMEL SEBEPLERİ

Rus diline alıntılar yoluyla giren yeni sosyo-politik kelimelerin hayatın gerçeklerine dair ifade ettiği anlamlar üzerinde durulması gereken önemli bir konudur. Bir bütün olarak bu kelimelerin başta gelen özelliği aktif kullanım alanı olarak Rus kültür hayatına girmeleri oldukça yakın bir zamanda gerçekleşmiştir ve halkın büyük bir çoğunluğu bu

kelimelerin kullanımına hala yabancı bir durumdadır. Yabancı olmaları bu kelimelerin doğal bir özümleme sürecini zorlaştırmakla birlikte dilden geri gönderilmeleri de modern dünya kültürünün gerçeklerine ters düştüğü için mümkün gözükmemektedir. Ama bütün toplum tarafından kabul gören ortak düşünce ise bu kelimelerin Rus dili için yeni olduğunun benimsenmesidir. Yeni olarak kabul edilen kelimelerin yazılışları konusunda sorun olmamakla birlikte ifade ettiği anlamlar konusunda henüz insanlar hemfikir değildir. Bu durum kelimelerin gerçek hayattaki benimsenme süreçlerinin devam ettiğinin açık bir göstergesidir. Anlam kargaşasının atlatılabilmesi için doğru ve kesin açıklamaların yapılması ve halkın eğitim kurumları ve basın-yayın yoluyla eğitilmesi, bilgilendirilmesi gerekmektedir.

Günümüzde yabancı dillerden yapılan alıntılar ve yeni kelimelerin ortaya çıkmasının sebeplerini şöyle sıralayabiliriz:

1. Toplum hayatında ortaya çıkan hayata dair yeni ve gerçek ihtiyaçların belirmesi, yeni anlayışların adlandırılabilmesi amacıyla alıntılar yapma yoluna gidilmiştir. Mesela *маркетинг, публицити, брэнд* gibi.

2. Yeni kelimeler toplum hayatında daha önceden hiçbir şekilde var olmayan olguları adlandırmaktadır, üstelik yeni kelimelerin büyük çoğunluğunun Rus dilinde birebir karşılık gelen eş anlamlı kelimesi bulunmamaktadır. *Мафия, ракет, отказник* gibi.

3. Yeni kelimelerin kullanımı pratik olma konusunda çok uygundur. Bu kelimeleri Rus dili ile ifade etmek durumunda ise genellikle ikili kelimelerle ifade durumu ortaya çıkmaktadır. *Рейтинг, имидж* gibi.

4. Yeni kelimeler, toplum hayatındaki nesnelerin değişen sosyal yönleri itibariyle zorunlu ihtiyaçlar olarak ortaya çıkmaktadır. *Офис - контора, служебное помещение, сбербанк* – önceki kullanım biçimi *сберкасса* gibi.

5. Yeni kelimelerin alınması yabancı kültürlerin etkisiyle ortaya çıkabilmekte ve hatta yeni kelimelerin alınması adı moda ve ya başka bir madde olsun dikte etme, zorlama yoluyla da gerçekleşebilmektedir.

Yeni kelimeler ve ya Rusça ifadesiyle *новая лексика (неологизмы)*, dildeki yeni anlayışları ve olguları adlandırmak ve belirlemek amacıyla ortaya çıkmıştır. 20. yy.'daki

yeni kelimeleri örneklerle açıklamak gerekirse *юниор*, *перформанс*, *пиар*, *маркетинг*, *менеджмент* gibi kelimeleri verebiliriz.

Юниор, sportif faaliyetlerde genç grubu {junior}, *перформанс*, başarı, verim, başarıma gücü, icraat, yerine getirme {performance}, *пиар* (связи с общественностью) , *halkla ilişkiler* {public relations}, *маркетинг*, pazarlama, alışveriş yapma {marketing}, *менеджмент* idare, müdürlük, yönetim, idarecilik {management} gibi Rus dilinde 20. yy. sonlarında ortaya çıkan yeni kelimeleri bu konuda örnek gösterebiliriz.

Bilim, teknik, kültür ve üretim ilişkileri gibi önemli alanlarda gelişmelerin yaşanmasıyla yeni kelimelerin toplumun kullandığı yazılı ve yazısız sözlükte belirmesi ve yerini alması arasında doğru orantılı bir ilgi ve ilişki bulunmaktadır. Bazı yeni kelimeler toplumun kullanımına o kadar güçlü bir şekilde girmekte ve artık yenilik olma özelliğini kaybetmektedir. Bu suretle kaynağı yabancı dahi olsa dilin kendi yerli malı gibi görülmekte, dilden ne suretle olursa olsun atılamamaktadır. Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) arasında Soğuk Savaş döneminde 1957'den 1975'e kadar süren uzay yarışında, uzay yolculuk biliminde meydana gelen teknik ve bilimsel gelişmelere bağlı olarak birçok terim Rus diline girmiş ve kullanımda hayat bulmuştur.

Космонавт, (от космос и греч. nautes - мореплаватель) kozmonot, uzay adamı {cosmonaut}, *космодром*, (от космос и греч. dromos – бег) uzay üssü {cosmodrome, spaceport} ,*космовидение* (космическое телевидение) uzaydan görüntü yayını {space television} , *телеметрия*, uzaklık ölçme {telemetry}, *космический корабль* uzay gemisi, uzay aracı {spaceship} gibi kelimeleri örnek verebiliriz.

Dilde yeni olarak beliren ve ortaya çıkan kelimelere baktığımızda farklı tarzlarda oluştuğunu görürüz. Hâlihazırda mevcut olan küçük parçalardan oluşan kelimeler yan yana getirilmek veya birleştirilmek kaydıyla yeni kelimeler türetmek yoluna gidilir. “*Автолавка*, *кинопанорама*” gibi birleşik tarzda oluşturulmuş kelimeleri bu gruba örnek olarak gösterebiliriz. Diğer kelime grubuna baktığımızda ise tamamen yabancı dillerden doğrudan alıntı şeklinde karşılandığı görülür. Doğrudan alıntı şeklinde Rus diline girmiş kelimelerden de yeni yeni kelimeler oluşturma yöntemleri de mümkündür. Üçüncü olarak ise anlamsal olarak kelimeleri yeniden tanımlamak suretiyle dile yeni

boyutta kavramlar kazandırmak amacı güdülerken aynı formdaki kelimelerden çok yönlü anlamlar oluşturularak toplumun ifade edebilme gereksinimlerinin karşılanması yoluna da gidilmiştir. İlk iki grupta tamamen görüntüsü dilde yeni kelimeler oluşturma amaçlanmışken üçüncüsünde var olan mevcut kelimelere yeni anlamlar yüklemek ve kullanım alanını genişletmek şeklinde yöntemler uygulanmıştır. Yani üçüncü grubu anlambilimsel olarak kazanılmış yeni kelimeler olarak değerlendirebiliriz.

Yabancı dillerden alınan kelimelerin dilbilimsel açıdan bir isim olarak karşımıza çıkmasına ve sözlükte yerini almasına rağmen ifade işlevi olarak anlam genişlemesi ve yeni alanlarda kullanımının artırılması yoluyla dili ve ifade alanını zenginleştirme fonksiyonunu yerine getirmektedirler. *Aymcaıdep* (outsider; yabancı, başkasının olan); *бoм* (rapid prosperity, boom; hızlı kalkınma); *нoкayт* (knockout; nakavt) gibi kelimeler basın-yayın araçlarında yoğun kullanımlar sonucu yeni anlamlar kazanarak insanların algılama gücünü artırdığı düşünülmektedir.

Bu arada kitle iletişim organlarında çalışan ve aktif olarak ifade gücünü yoğun bir şekilde kullanan yazarların kullanmış oldukları ve ortaya çıkardıkları yeni türeme kelimeleri, dilbilimsel olarak türetilmiş ve yabancı kaynaklardan alınmış kelimelerden ayırmak gerekir. Yazarlar, ifade gücünü artırmak ve okurları etkileyebilmek amacıyla toplum içinde rağbet görmeyen, yerleşmemiş ve kavranması zor kelimeleri tercih etmektedirler. Bu durum akademik seviye olarak yüksekte bulunan insanları tatmin etmekle birlikte dilin hayat bulup kullanıldığı toplumun kendi içinde farklı ve yapay bir görüntü oluşturmaktadır. Toplumun edebi dilinde yer bulamayan, ağır ve kulağa oldukça yabancı duran, entelektüel camiaya ait olan terimler dilin doğal kelime oluşturma ve alıntılama yoluyla ihtiyaçları karşılaması sürecinin dışında değerlendirilmelidir. Ancak doğal aşamalardan geçen ve toplumu oluşturan, dili aktif bir şekilde kullanan insanlarca kabul gören kelimelerde olduğu gibi kurallara uygun bir şekilde ortaya çıkarılması halinde toplumun bütün katmanlarınca kullanılabilir, anlaşılabilir. Ancak bu sürecin tamamlanmasından sonra akademik çevrelerin kullandığı söz varlığına ait kelimeler dilbilimsel olarak yerini alabilir, toplumun kullanmış olduğu lügatin içinde kendisine yer bulabilir.

Sosyal hayatın geçirmiş olduğu doğal gelişim ve değişim süreçlerinde belirgin ve kabul gören sebeplere bağlı olarak alınan yabancı kökenli kelimeler, hayatı ve algılamaları kolaylaştırmaktadır. Toplum bu duruma doğal bir tepki olarak benimseme yoluna

gitmiştir ve yeni kelimeler kazandıkları yeni anlamlar ile birlikte bir daha gitmemek üzere toplumun sözlüğünde yerlerini almıştır. Ancak tarihin keskin dönemlerinde toplumun ani değişimlere karşı tepkisi genellikle soğuk ve kırılğan olmaktadır. Toplumun ihtiyaçlarını aşacak şekilde kelime ithaline girişilmesi ya da toplum kültürünün diğer kültür alanlarının etkisi ve sömürgesi altına girmesi durumunda dile giren yeni kelimeler zenginlik oluşturmak yerine kavram kargaşası ve sosyal huzursuzluk ortamı meydana getirmektedirler. Özellikle 20. yüzyılın sonlarına doğru Rusya’da sosyo-politik şartları oluşturan güçler dengesinin ani ve beklenmedik değişimler geçirmesi yukarıda anlatılan durumu bizzat hayata geçirmesine neden olmuştur. SSCB’nin çöküşü, devlet yapısının kökten değişmesi, üretim ilişkilerinin değişen yüzünün belirleyici gücü gibi görüngüler politik açıdan olduğu gibi sosyal açıdan da kargaşayı beraberinde getirmiştir. Devletin ve toplumun içinde bulunduğu bu ortamda gerçekçi olmayan ve kullanımda bulunmayan birçok yabancı kelimenin bir anda Rus kültür hayatına dâhil olması sonraki zamanlarda kullanılsa bile yabancı kelimelere insanların önyargılı davranmalarına sebep olmuştur.

Rusçaya giren yabancı kelimelerin eş anlamlısı olarak birçok özgün Rusça kelime dilde mevcut bulunmaktadır. Buna rağmen yabancı kelimelerin günlük konuşma dilinde ve kitle iletişim araçlarında kullanılması yabancı kelimelerin zihinlere yerleştiğini ve kavramlar ifade ettiği anlamına gelmektedir. “*Грин-кард*” kelimesini birebir çevirmeye kalktığımızda “yeşil kart” kelimesi hiçbir anlam ifade etmemektedir. Bunun yerine “*вид на жительство*” daha uygundur ve “ikametgâh, oturma izni belgesi” anlamına gelmektedir. İngilizce “green-card” dünya üzerinde nerede olursa olsun kullanımı yaygın ve anlaşılması kolay olduğu için yerini korumaktadır. “*Маркетинг*” kelimesine karşılık “*торговля*”, “*сбыт*” kelimelerini eşdeğer olarak kullanabiliriz, ancak ifade bakımından yetersiz kalırız. Çünkü modern yöntemlere göre yapılan pazarlama ve piyasaya ürün sürme kavramının anlaşılabilmesi için “*маркетинг*” kelimesini kullanmak artık bir ticari kavram olarak zorunluluk haline gelmiştir. *Паблицити* (англ. publicity) kelimesi yine yabancı kökenli bir kelime olarak karşımıza çıksa da edindiği sağlam yer ve ifade genişliği sayesinde kullanımdan kolayca kalkmayacağı benzetilmektedir. “*Публичность, известность, популярность; рекламирование средствами массовой информации*” gibi anlam genişliği ile dilde kavramlaşmıştır. “*Привлечение к суду за государственное преступление*” anlamında hukuki bir

anlama sahip olan “импичмент” kelimesi sadece devlet işlerinde ortaya çıkan ve suç teşkil eden durumları anlatmak amacıyla kullanılmaktadır. “порицание, обвинение” gibi insanlar arası ilişkilerde ortaya çıkan karmaşayı ve suçlamayı ifade etmekte kullanılsa bile kitle iletişim araçlarında devlet işleri ile ilgili suçlamalarda daha yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Rusçada dış politika ve diplomasi dilinde uluslar arası ilişkiler alanında sıkça kullanılan politik terimlerden birisi olan ve zirve, toplantı, liderler buluşması anlamında kullanılan “Встреча на высшем уровне” kitle iletişim araçlarında politika sayfalarında çok karşılaştığımız bir kavramdır. İşte bu yoğun kullanımın verdiği tekrarlamalardan dolayı daha pratik olan ve küreselleşen dış politika alanında bütün siyaset adamlarınca tarafından bilinen İngilizce “summit” kelimesi aynen Rusçaya alınmış ve “саммит” şeklinde kullanılmaya başlanmıştır. Gerçek anlamında dağın en tepe noktası olan bu kelime mecaz olarak “yüksek düzeyli toplantı” anlamında kullanılmaktadır. “секьюрити” (англ. security органы безопасности <secure безопасный) kelimesi aynı şekilde Rusçada tam karşılığı olmasına rağmen dışa açılma ve çağdaşlaşma akımından dolayı daha çok dilde kabul görmektedir. “Безопасность”, “охрана”, “защита” kelimeleri aynı işlevi görmesine rağmen tercih durumunda “секьюрити” kullanılmaktadır. Bir diğer ilginç kelime kullanımı alışkanlığı ise halkla ilişkiler konusunda görmekteyiz. Komünizmden kapitalizme geçişten sonra değişen ekonomik anlayışın hızlı bir yansıması olarak dışarıdan getirilen ve kullanımı popüler olan “nuar” kelimesidir. Kelimenin tam açılımı “public relations” (Rusça общественная информация) olmasına rağmen kısa biçimi daha yaygın kullanılmaktadır. Bütün yabancı kelimelerin kitle iletişim araçlarında yoğun kullanımının ardında dünyayla bütünleşme kaygısı yatmaktadır. Soğuk Savaş döneminde oluşan aşırı düşmanca ortamın ortadan kaldırılması amacı da taşınmaktadır. Ayrıca Batı’nın ulaştığı başarılı düzeye tez zamanda ulaşma duygusunun da yabancı kelime alımını hızlandırdığını söylemekte mümkün olmaktadır.

1.2. YABANCI DİLLERDEN RUSÇAYA GİREN SOSYO-POLİTİK KELİMELERİN TARİHİ AŞAMALARI

Rus dilince yabancı dillerden alınan kelimelerin hangi dönemlerde girdiğini anlamak için Rus milletinin tarihine göz atmak yeterli olacaktır. Diğer ülkelerle yapılan ekonomik, politik ve kültürel temaslar ve cereyan eden savaşlar ve gerilimler dilin

gelişimine damgasını vurmuştur. Ancak şuna dikkat etmek lazımdır ki alınan kelimeler Rus diline ve toplumuna yeni kavramlar kazandırmıştır, günün reel yansımaları kendisini ilgili kelimenin dile doğrudan alınmasıyla göstermiştir. İster o kelimenin Rus dilinde karşılığı bulunsun isterse bulunmasın sosyal, siyasal ve ekonomik hayat alınan yabancı kelimeleri kullanım açısından ihtiyaç ve bağımlılık olarak algılamıştır.

Rus tarihinde ilk defa olarak Slav ailesinden olmayan dillerden kelimelerin Rus diline girmeye başlaması 8.yy. ile 12.yy. arasında görülür. İskandinavya yarımadasında yer alan Norveç ve İsveç dillerinden denizcilik terimleri ve hatta özel isimler dahi alınır. Eski devirlerde yaşayan Ruslarda *вира, тун, ябеда, клеймо* gibi kelimeler kullanıldı; ancak bunlar günümüzde eskimiştir ve yerlerini başka kelimelere bırakmışlardır. Fin-Ugor kavimlerinden balık adları ile Kuzey Kutbu'nu yurt edinmiş halkların gündelik hayatta kullandıkları terimler Rus dilinde yerlerini aldılar.

Eski Ruslar diye adlandırdığımız Kiev Rus Knezliği'nde Rusçaya en önemli etkiyi Bizans'ın kullandığı dil olan Grek yani Yunan dili yapmıştır. Kiev, Bizans Devleti ile canlı ticaret ilişkilerine sahiptir ve de bunun neticesinde Rus lügatinde çok sayıda Grek diline ait unsurlar yerlerini aldılar. Ayrıca Kiev Slavlarının Hristiyanlık dinini kabul etmesinden sonra Grek dilinin Eski Slav diline etkisi dini terimlerin ve kitapların çevrilmesiyle birlikte belirleyici olarak kendisini gösterdi.

Ангел, апостол, арифметика, аромат, астрономия, варвар, грамматика, демон, дьявол, дьякон (архидьякон), евангелие, евангелист, епископ, еретик, игумен, идол, иерей (архиерей), икона, ипподром, историк, история, келия, монастырь, мрамор, палата, поп, псалом, сандали, стих, трапеза, философ, финик, эконо́м (первоначально иконом), günümüzde kullanılan bütün ay isimleri (Eski Yunanca aracılığı ile Latin dilinden), değerli taş isimlerinin çoğunluğu (оникс, сардоникс и др.) Eski Yunancadan Rus diline girmiştir.

Yine bu dillere ek olarak Latin dilini eklersek durumu abartmış olmayız. Latin dili küçümsenemeyecek derecede Rus dili lüğatinin zenginleşmesinde önemli rol oynadı. Tabii ki akla ilk önce terminoloji gelmektedir. Özellikle bilim-teknik konularında, devlet yönetimi ve sosyo-politik hayatta, hukuk ve tıp alanlarında Rus dili Latin dilinden birçok alıntı yaptı. *Администратор, министр, юстиция, операция, цензура, диктатура, республика, депутат, делегат, революция, конституция* vb. terimler kaynak olarak Latineden gelmiştir. Tarihte Slavlar coğrafi konum olarak Karadeniz'in

kuzeyinde ve Avrupa'nın kuzeydoğusunda bulundular. Latincenin aktif ve yaygın olarak kullanıldığı İtalya veya Latin dillerinin konuşulduğu Fransa, İspanya, Portekiz gibi ülkelerle Slavların herhangi bir komşuluk durumu mevcut değildi. Latin dilinin hukuk ve devlet yönetimi ile ilgili terimlerinin Rus dilindeki varlığının sebebini Ruslara komşu olan diğer devletlerin kendisinde aramamız gerekiyor. Çünkü bu devletler de hukuk, devlet yönetimi ve tıp ile ilgili kavramları Latin kaynaklarından aldılar. Devletlerarasında ortaya çıkan çok yönlü ilişkiler aracılığıyla Latin kaynaklı kelimelerin başka kültür yapılarına geçmesini sağladı. Avrupa'da birçok devlette Latince edebiyat, bilim ve resmi yazışma dili olarak kullanıldı. Roma Katolik mezhebinin resmi dilinin Latince olması yaygınlık kazanmasını sağladı. 13. Yüzyıla kadar bilimsel eserler Latin dilinde yazıldı, günümüzde hala tıp alanında canlı bir şekilde kullanılmaktadır.

Rus dilinde önemli bir yeri Eski Slavca ya da Kilise Slavcası diye bildiğimiz dillerden alınan kelimeler oluşturur. Başlangıçta günlük konuşma dilinden ve anlaşılır olmaktan oldukça uzakta olmasına rağmen daha sonra kullanım yoğunluğundan ve kilisenin sosyal hayat üzerine kurmuş olduğu etkiden özellikle Doğu Slav dilleri üzerinde önemli tesirler bırakmıştır. Rus tarihine ait kaynaklar ve arşivler birbirine akraba olan dillerin kelimelerinin karşılıklı olarak sık kullanıldığını yansıtmaktadır. *Злато, глава, перст, уста, бог, грех, жертва, блуд* gibi kelimeler günümüzde de kullanılagelen Eski Slavca kaynaklıdır.

Tarihin uzun bir döneminde bağımlı ve vergi veren bir konumda Altın Orda devletine bağımlı halde yaşayan Ruslar, genelde Türkçe konuşan halkların dillerinden olmak üzere o kadar çok sayıda kelime aldılar ki zamanla bunların sosyo-politik hayatta yerleri doldurulamayacak ve dilden kolaylıkla atılamayacak duruma geldi. Mesela *башика* (*kafa, kelle*), *кутерьма* (*karışıklık*), *караул* (*koruma, güvenlik, nöbetçi*), *казна* (*devlet hazinesi*) gibi kelimeler Türkçe kaynaklı kelimeler olsa bile Rusçanın organik bir parçası haline geldi ve zaten de halk artık bunları yabancı kelime olarak asla tasavvur etmemektedir.

Rus dili üzerine en büyük ve sıra dışı etkiyi Fransızca gösterdi. 13. yy. sonları ve 18. yy. başlarında Rusya'da elit tabakada Rusça konuşmak ya da Fransızca bilmemek hiç hoş karşılanmazdı. Fransızperestlik Rus toplumunun eğitim anlayışına öyle egemen oldu ki asilzadeler Fransızca'yı Rusçadan daha iyi konuşur hale geldiler. *Салон, лакей,*

авангард, капитан, генерал, лейтенант, рекрут, корнет, корпус gibi birçok kelime bu dönemin yansımasının ürünleridir. Günümüzde çağdaş hayatta ortaya çıkan yeni olguları karşılamak amacıyla Fransızca kelimeleri taklit etme ve harfi harfine tercüme etmek suretiyle türeme kelimeler oluşturma yoluna gidilmektedir. Mesela "*детский сад*" Fransızca "*jardin d'enfants*" kelimesinin kalka (loan translation-калька –birebir tercüme) yoluyla elde edilmiş halidir.

İlginç bir şekilde Fransızca aracılığı ile Rusçaya İtalyanca kelimeler girmiştir. *Барокко, карбонарий, преграда, баррикада, кредит, карнавал, бандит, шарлатан* gibi kelimeleri sayabiliriz.

Genellikle sosyal, kültürel ve endüstriyel alanlarda yaşanan köklü değişim dönemlerinde; yabancı dillerden gelen alıntı politik terimlerin büyük oranda Rus diline ve terminolojisine girdiğini görüyoruz. Tatar-Moğol boyunduruğu altında yaşanan siyasi tarih dilimi, Rusların Hristiyanlığı topluca kabul ettiği dönem, Çar Büyük Petro'nun köklü düzenlemeleri, 20. yy. başlarında yaşanan siyasi krizler, devrimler ve mücadeleler Rus diline devrinin ihtiyacı olan sosyo-politik terminolojiyi beraberinde getirmiştir. 1922-1991 yılları arasında Rusya'da var olan siyasi ortam 1987 yılında komünist sistemin zayıflaması ve çöküşe geçmesi ile birlikte Rus diline yeni kelimelerin girişine uygun zemin ve şartlar oluşturdu. Rusçada "neologizmi" (*неологизмы - новые слова, которые еще не стали привычными и повседневными наименованиями соответствующих предметов, понятий*) olarak bilinen bu kelimeler bir taraftan yerli dilin gramer özelliklerine uygun olarak oluşurken diğer taraftan doğrudan alıntı yoluyla ithal etme yöntemine başvurulmaktadır. Elbette bu süreçte yeni kelimelerin varlığını toplumun o andaki ihtiyaçları oluşturduğundan dolayı toplumun geçirmekte olduğu sosyo-politik değişim de kendisini almış olduğu kelimelerle kolaylıkla yansıtılabilmektedir.

Sovyetler Birliği'nin çöküşünden sonra ortaya çıkan gelişmelere baktığımızda Rus toplumunun hayatında yerini alan yeni kavramlar içeren kelimelerin büyük çoğunlukla ekonomi ve politika alanlarında olduğunu görürüz. SSCB'nin yıkılması ve onun enkazı üzerine kurulan, ayrıca büyük toprak ve nüfus kayıplarına uğrayan Rusya Federasyonu kendini yeniden ifade edebilmek ve tanımakta olduğu kapitalist ekonomi ve politika anlayışına uyum sağlayabilmek amacıyla, bu alanlardaki yılların verdiği büyük boşluğu kısa sürede doldurmak amacıyla ivedilikle doğrudan ilgili terimleri alma kolaycılığına

başvurmuştur. Sovyetler zamanında basın-yayın organlarında kapitalizme ait ne varsa acımasız bir sansür politikası izlendiğinden dolayı yeni kelimeler kendilerine yer bulamadılar. Ancak toplum ve devlet değerlerinin hızlı bir şekilde değişime uğraması ve yeni ihtiyaçların hayata geçmesiyle birlikte sözünü etmekte olduğumuz yeni kelimeler artık gazete, dergi ve sözlük gibi kaynaklarda yerlerini vurgulu bir şekilde aldılar. Bundan dolayı birçok Rus entelektüeli Rus dilinin ve kültürünün erozyona ve yozlaşmaya uğradığından bahseden makalelere ve programlara daha çok yer ve vakit ayırmaktadırlar.

1.3. RUSÇADAKİ SOSYO-POLİTİK KELİMELEİN GELDİKLERİ DİLLERE GÖRE SINIFLANDIRILMASI

Rusça dil ailesi olarak Slavların doğu kısmına aittir. Bu akrabalık bağlarından dolayı ilk sırayı diğer Slav dillerine vermek yerinde bir karar olacaktır.

1.3.1.Slav Dillerinden Gelen Kelimeler

Bu grupta coğrafi yakınlıktan dolayı sıralamada önceliği Rus dilinde yer alan ve yeni almamlar yüklenerek kullanılan Ukrayna kültürüne ait olan kelimelere vermeliyiz. *Мова* 1) язык 2) речь; говор (манера произносить) (ABBY Lingvo 12 The Ukrainian-Russian Dictionary.©2004) ve *самостійність* {самостоятельность, независимость.}(*Толковый словарь обществоведческих терминов. Н.Е. Яценко. 1999*)] kelimeleri geldikleri yöreyi temsil etme adına hemen dikkat çekebilen kelimelerdir. Bu kelimelerin basında kullanılma biçimiyle ilgili örnek vermek gerekirse gazete alıntıları uygun düşmektedir;

“Русскоязычных преподавателей и студентов министр намерен заставить перейти на украинский. Исключение будет сделано только для пожилых известных профессоров, которым, признает Вакарчук, будет трудно использовать "мову". Процесс пойдет в условиях дефицита украинских учебников, в особенности по техническим дисциплинам, признает министр. Но обещал справиться с этим дефицитом.”²

“На протяжении 14 лет после распада СССР украинская власть очень часто жила и продолжает жить прошлым и биться с "имперским наследием". Продолжает вспоминать и даже пытается иногда вернуться к

² <http://www.rg.ru/2008/04/10/vakarchuk.html>

драматическим событиям начала 1990-х годов. "Самостийность" и "незалежность" странным образом сочетаются с попытками вновь и вновь связать свой решительный отказ от наследия Союза особыми условиями и требованиями к России как к правопреемнице СССР.”³

Bu kavramlar Sovyetler sonrası basın-yayın araçlarında daha yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Bunun sebebi olarak bağımsızlığını elde etmiş yeni devletlerle Rus medyası arasındaki ilişkiyi ilişkilendirmek olabilir. Çünkü bu kelimeler ön plana çıkarılmakla birlikte haberin kaynağı ve ne ile ilgili olduğu hakkında okuyucuya kısa yoldan ipuçları verme mantığı güdülmüştür. Mesela Türkiye medyasında kullanılagelen “kaçkın” kelimesiyle okuyucu doğrudan Dağlık Karabağ sorunundan dolayı vatanını terk etmek zorunda kalan Azerileri anlamaktadır ve bu kelime Türkiye’deki ilk akla gelen anlamının yanı sıra yeni bir anlam kazanmak suretiyle dildeki yerini almıştır. Bu örnekte belirtildiği üzere Rusya medyası da Ukrayna kültür çevresine ait olan *мова* ve *самостийность* kelimelerini makalelerde ve özellikle başlıklarda kullanmak yoluyla okuyucuya haberin hangi ülke ile ilgili olduğu konusunda aydınlatma yöntemini uygulamaktadırlar. Bu uygulama dilin zenginleşmesi ve konunun net bir şekilde anlaşılabilmesi için başvurulan etkili yöntemlerden sadece birisidir.

Ukrayna’ya ait kelimelerin Rusya medyasında dikkat çekmek amacıyla kullanılmasının altında yatan sebeplerden birisi de Ukrayna’da hatırı sayılır bir Rusça konuşan bir nüfusun bulunmasıdır. Özellikle Kırım Özerk Cumhuriyeti’ndeki çoğunluğu oluşturan Rus kökenli halkın varlığı ve bunun yanı sıra tarih boyunca Rus deniz kuvvetlerinin bulunduğu Sivastopol limanının ve şehrinin belirli olmayan konumu Rusya-Ukrayna ilişkilerinde hassas noktaları oluşturduğu için bazen tenkit, bazen da dikkat çekme adına Ukrayna dilinin kelimeleri kullanılmaktadır. Halkın konu üzerine yoğunlaşmasını ve iki dil arasındaki mukayese gücünü artırmak adına da bu örnekleme başvurulduğu söylenebilir. Ukrayna hükümetinin Rus diline ve eğitimine karşı aldığı olumsuz yaklaşımlar alaycı ve küçümsemeci anlamda da olsa kelimelerin kullanımını artıracığa benzemektedir.

³ <http://www.rg.ru/2005/12/26/lujkov.html>

1.3.2. Doğu Dillerinden Gelen Kelimeler

Türkçe ve diğer Türk lehçelerinden Rusçaya çeşitli yollarla geçmiş kelimelere “тюркизм” (туранизм) diye adlandırma yapılır. *Туркмен-баши* ("глава туркменов" - неофициальный титул президента Туркмении Спармурата Ниязова, образованный по аналогии с псевдонимом Мустафы Кемаля - "Ататюрк", отец турок) kelimesi bu konuda bize bir örnek oluşturur. Rusya medya kaynaklarında bunun gibi kelimeleri görmek mümkündür. Özellikle Türkmenistan ile ilgili haberler verildiğinde lider ve yönetici anlamına gelen Rusça kelimeler yerine “Түркменбаши” terimi kullanılmak suretiyle halk kitlelerinin olayın özünü anlamaları sağlanmak istenmiştir.

“*Ваххабиты*” (Vahhabitı) (исламские экстремисты, последователи Мухаммеда ибн Абд аль-Ваххаба) “Vahhabiler” kelimesi SSCB’nin yıkılmasından sonra Kafkasya, Özbekistan ve Tacikistan gibi bölgelerde mevcut olan hükümetlere isyan bayrağı açan ve Suudi Arabistan kaynaklarından desteklenen militan gruplaşmalarını ifade etmek amacıyla basın-yayın araçlarında kullanılmakta ve bu terim yoluyla çatışma içinde olanların İslam dünyasının tamamına ait olmadığını anlatmak amacıyla ön plana çıkarmaktadır.

“*Талибан, Талибы*” (Taliban, Talibı) (тоже наименование исламского экстремистского движения) kelimesi karşımıza “арабизм” yani Arapça kökenli bir kelime olarak çıkıyor. Taliban, Arapça’da öğrenciler anlamına gelmektedir. Afganistan’da iktidarı ele geçiren bu grubun temsilcileri Pakistan’daki dini eğitim veren medreselerde yetiştikleri için kendilerini bu başlıkla adlandırmışlardır ve dünyada da medya organlarında bu isimle adlandırılmaya devam edilegelmiştir.

Bu kelimelerin olduğu gibi kullanılması yani çevirisine ihtiyaç duyulmaması yeni ortaya çıkmış olan sosyo-politik gerçeklerin ve olguların tam ve net olarak algılanabilmesi içindir.

Özellikle Kafkasya’da Rus-Çeçen savaşının uzun bir zaman alması medyada bu konunun değişmez gündem maddelerinden birisi olmasına neden olmuştur. Çeçenler birçok açıdan değerlendirilmiş ve bu sayede onlar ile ilgili sosyal özellikleri ve tarihi gerçeklikleri de iletişim araçlarında konu olarak işlenme fırsatı bulmuştur. “*Абпек*” (Abrek) kelimesi Tolstoy’un Kafkasya ile ilgili romanlarında dağlı ve Çar ordularına karşı mücadele eden silahlı olarak nitelenir. Günümüzde ise ortaya çıkan yeni bir durum

ve bunun ifade edilmesi olarak "*Teün*" kavramı karşımızda durmaktadır. Bu kavramın Rus diline kazandırılmasıyla birlikte Rus toplumu Çeçenler hakkında yeni bir hayat tarzını da doğrudan bu kelimenin anlamıyla birlikte öğrenmiş oldular. "*Teün*" kelimesi Çeçenlerde soy birliğine dayalı kabile birliği anlamına gelmektedir. Bütün Çeçen toplumu bulunduğu coğrafyada birkaç teyp gruplaşması ile kendi içinde birbirinden ayrıştığı gibi soy birlikteliği ile de bir araya gelmektedirler. Rusya içinde birbirinden çok farklı ırklar, dinler, mezhepler ve hayat tarzları olduğu halde Çeçenler ve onlar ile ilgili kelimelerin yeni anlamlarıyla birlikte Rus dilinin ve medyasının gündeminde olmasının temel nedenini Çeçenlerin Rusya Federasyonu'ndan ayrılmak ve bağımsız olmak amacıyla verdiği amansız mücadelede aramak gerekir. Çeçenlerin hayat tarzı, sosyal ilişkileri ile ilgili olan bu kavramı karşılamak üzere Rusçada bu anlamı belirtecek bir kelime olmadığı için doğrudan bu kelimeyi alma ve onu anlamlandırma yoluna başvurulmuştur.

1.3.3. Avrupa Dillerinden Gelen Kelimeler

Bu konuda üstünlüğü bütün çalışma boyunca görüleceği üzere İngilizce elinde tutmaktadır. Sanayi İnkılâbı'nın bu ülkede başlaması, hızlı bir şekilde kalkınması, 2. Dünya Savaşı'nın sonrasına kadar dünyada bir numaralı emperyalist güç ünvanını elinde bulundurması nedeniyle İngilizcede bu durumdan hayli yararlanmıştır. Dünyanın hala diplomasi, kültür ve eğitim dili olarak yerini muhafaza etmektedir. *Тинэйджер, менеджер, интернет, консалтинг, холдинг, прайвэси, имидж, грин-кард, брэнд, дефолт, дилер, ваучер, брифинг (пресс-конференция), саммит (встреча на высшем уровне)* gibi kelimelerin sayısı artırılabilir. Uluslararası ilişkilerde geçmişte İngiltere'nin günümüzde ABD'nin üstlendiği önemli roller devam ettiği sürece devletlerarası diplomasi dili İngilizce olarak kalacaktır ve diğer dillerde olduğu gibi Rusça da yeni ortaya çıkacak sosyo-politik gerçekleri tanımlama alanında yeni kelimeleri yeni anlamlar da yüklemek şartıyla almaya devam edecektir. Çağımızda Amerikan kültürünün hızlı ve engel tanımaz yayılışı İngilizce kelimelerin kullanımını da beraberinde getirmektedir. Rusya topraklarında Batılı anlayışta çağdaş demokrasinin, parlamenter sistemin ve pazar ekonomisine dayalı liberalizmin gelişmesi yeni anlamlar yüklenerek yeni sosyo-politik gerçeklerin ifadelendirildiği kelimelerin dile girişini hızlandıracaktır.

Компромисс “uzlaşma, uyuşma, ödün, taviz, ödün vererek anlaşmaya varma” {compromise} kelimesi Latince kaynaktan Rusçaya giren ve sosyo-politik alanda yeri başka bir kelimeyle doldurulamayacak derecede dilde yerini almış bir terim olarak karşımıza çıkar.

При этом он готов пойти на компромисс и сесть "не по принятым правилам" только на период присутствия в зале журналистов, после чего обещает пересесть на положенное место.”⁴

İlginç bir şekilde karşımıza çıkmış kabul edelim ya da etmeyelim bu kelime Rusya kitle iletişim araçlarında 90’lı yıllardan önce kullanılan ve insanların karşılaştığı bir kelime değildir. Yukarıda alıntılama yoluyla verilen örnek cümlede “компромисс” kelimesini kaldırıp yerine anlamca yakın başka bir kelime konulsa herhalde anlatılmak istenilen durum ve içerik eksik kalacaktır.

Харизма (греч. charisma милость, божественный дар) kelimesi Rus medyası için yeni sayılan kelimelerden birisidir. Yunancadan Rusçaya geçen terimler “грецизм” olarak adlandırılır. *Харизма* “büyüleyici özellik, etkileyicilik, çekicilik, güven ve sempati uyandırma yeteneği” {charisma} anlamında kullanılmaktadır. Sosyo-politik çevrede “харизматический лидер” olarak kullanımı yaygındır.

“- Но почему мы верим одним и не верим другим? Харизма работает? - спросили "Известия". - Не только, - говорит Шестопал. - У того же Путина природной харизмы вроде не было. Или вспомните Ельцина образца 1988-1989 годов. Горбачева на заре перестройки. Ого-го какая харизма! И вспомните их же в 1995-м и в период развала СССР...”⁵

Новорыши veya Нувориши “yeni zengin, sonradan görme” {nouveau riche} (от франц. nouveau riche, букв. новый богач) kelimesi yeni kelimeler listesinde yerini almakta ve kitle iletişim araçlarında 90’lı yıllardan sonra sıklıkla kullanılmak suretiyle toplumun geçirmekte olduğu ekonomik değişimin de göstergesi sayılmaktadır. Fransızcadan Rusçaya geçen bu kelime “галлицизм” (Gallitsizm) olarak adlandırılmaktadır. Komünizm dönemi boyunca halk hangi mesleği icra ederse etsin işçi sınıfı olarak eşit muamele görmekteydi. Ancak SSCB’nin beklenmedik çöküşünün ardından 10 yıl gibi

⁴ <http://www.vesti.ru/doc.html?id=254098>, 16 февраля 2009 г.

⁵ <http://www.izvestia.ru/politic/article3125668/>, 20.02.09.

kısa bir zaman dilimi içinde toplumun sefil ve yoksul görüntüsünün aksine müthiş derecede servete sahip insanlar ortaya çıktı. Tabii olarak yeni olan bu zümreyi adlandırma amacıyla dışarıdan yeni bir kelime alınmak yoluyla mesele çözüldü.

“За такой короткий срок ничего не изменится. Если бы эти новоруши немножко думали о производстве, то сейчас самое время для переоснащения основных средств. При этом не надо увольнять рабочих и использовать их пожелания в переустройстве производства и обеспечении безопасности при ЧС.”⁶

1.3.4. Türk Lehçelerinden Geçen Kelimeler

Orta Asya ile bunun doğal bir devamı sayılan Doğu Avrupa bozkırları (Deşt-i Kıpçak), bilhassa güney Rusya bozkırları eski devirlerden beri, Türklerin yaşadığı bir saha olmuştur. Burası Orta Asya’da yer darlığı, kıtlık veya siyasi – askeri bir sebeple sıkıntıya düşen ve bu tedirginlikten kurtulmak için huzurlu, rahat, hür yeni iklimler arayarak Batı’ya göç eden muhtelif Türk kavimlerinin yeniden kaynaşmalarına sahne olduğu gibi, Türklerin Avrupa kavimleri ile temaslar kurduğu ilk mıntıka da olmuştur.

Milattan sonraki IV. yüzyılın ortalarından itibaren Orta Asya’dan Batı’ya doğru göç eden Hun, Bulgar, Sibir, Avar, Hazar, Peçenek, Uz ve Kuman–Kıpçak gibi Türk kavimleri, önce bu mıntikalarda toparlanmış ve muazzam imparatorluklar, siyasi ve askeri teşekküller kurmuştur ve sonra Avrupa’nın iç bölgelerine doğru ilerlemiştir.

Nihayet burası Türklerin ikinci anayurdu haline gelmiş ve Türk kültürünün başlıca merkezlerinden birini teşkil etmiştir. Türklerin Rus kültürü üzerindeki tesirleri de tam burada başlamıştır. Söz konusu kültür tesirleri ise komşuluk, tabilik, ticari faaliyetler, savaşlar, evlenmeler ve taklitler sonucunda ortaya çıkmıştır⁷.

N. Baskakov’un tasnifine göre, Rusça-Türkçe ilişkilerinin tarihi gelişimi beş devre ayrılır:

1. VIII. yüzyıla kadar olan devre: Bu dönemde Eski Rus dili ile Hun, Avar, Hazar, Bulgar, Sibir ve diğer Türk boylarının dillerinin karşılıklı ilişkileri ile karakterize edilen Doğu Avrupa’da Slav boyları birliklerinin yaklaşması söz konusudur. Bu dönemde

⁶ <http://www.zonakz.net/articles/23330?mode=comments>, 14,10, 2008.

⁷ İslam Ansiklopedisi(“Türkler” Maddesi) Milli Eğitim Basımevi, İstanbul ,1988,

Rus ve Türk toplumları, ticaret, ekonomi ve yerleşim bakımından birbirleri ile yakın temasta bulunmuşlardır.

2. IX–XII. yy. arası devresi: Bu dönemde Rus, Oğuz ve Kıpçak boyları arasında oldukça sıkı ilişkiler yaşanmıştır. Bu dönem, eski Rus devleti olan Kiev Rusyası'nın inkişaf ettiği bir dönemdir. Bu dönemde eski Rus dilinin Türk-Peçenek birliği ve Oğuz boyları ile daha sıkı, daha güçlü karşılıklı ilişkileri meydana gelmiştir. Belirtilen bu dönemde Rusçaya giren pek çok Kıpçak sözcük bugünlerde dahi kullanılmaktadır.

3. XII-XV. yy. arası devresi: Bu devir Rusya'nın tarihinde karanlık Moğol istilalarıyla geçmiştir. O dönemde eski Rus dilinin Türk Kıpçak dilinin tesirinde kalmasıyla pek çok Türkçe sözcük Rusçaya geçmiştir.

4.XVI-XIX. yy. arası devresi: Bu devir Rusya'nın kamulaştırılması devresidir: Kazan, Astrahan, Sibir, Kırım hanlıklarının, Orta Asya ve Kafkas halklarının Rusya'nın bünyesine katılma devridir. Bu dönemde Rusçaya Türkçe kelimelerin geçişleri epey artmıştır.

5.XX. yy. devresi: Ekim Devrimi'nden ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin kuruluşundan sonra birçok farklı kültür ve topluluk bir araya gelmiştir. Bu birliğin sonucunda diller arasındaki karşılıklı benimseme ve karşılıklı zenginleşme başlamıştır. Bu birliğin içerisinde Türk topluluklarının yer almaları, Rusça-Türkçe ilişkisinde önemli rol oynamıştır.⁸

Türklerin Rus kültürü üzerindeki tesirleri Oğuzname adlı meşhur Türk destanında şöyle anlatılmıştır. Bu destanda Oğuz Kağan'ın Batı'ya doğru ilerlediği ve İdil (Volga) vadisinde Urumhan'ı bozguna uğrattıkları, Urumhan'ın Urusbeg adlı kardeşinin Oğuz Kağan'a bağlandığı ve Oğuz kağan'ın Ona Saklap adını verdiği kaydedilir.⁹

Tarihte Türk—Rus ilişkileri ise IX. yüzyılın ilk yarısında başlamıştır. Bu dönem Hazar Devleti'nin gelişme çağlarına rastlar. Bu tarihten itibaren Türkler ile Rus topluluğunun ilişkileri gittikçe yoğunlaşmıştır ve günümüze kadar süregelmiştir. Karşılıklı ilişkilerde, Türklerin Rus kültürüne verdikleri unsurlar, onların Rus kültüründen aldıklarından

⁸ Minara Aliyeva, Esen; Rus Dilindeki Türkçe Kelimeler Üzerine Bir Tasnif Denemesi, Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 3/7 Fall 2008

⁹ Eski Türk Destanı Oğuzname, Merkezi Milletler Yayınevi, Pekin, 1980.

fazladır. Üstelik Ruslar Türk kültürünü içten benimseyerek almışlardır. Asırlar boyunca Rusların hukuk, ordu, adliye, iktisadi hayat, mimari, madencilik, ev takımları, giyinme, kıyafet, müzik, dil, düşünce, edebiyat, sanat, soyadları, örf ve adetlerinde Türk kültüründen aldığı unsurlar, onların kültür tarihinin inkişaf etmesine büyük katkıda bulunmuştur ve Rus kültür tarihinde bir “türkizm” hadisesini meydana çıkarmıştır. Rusya tarihi, Kiev Rusları zamanından bu yana devamlı olarak İlk—Orta Çağ Türk kavimleri dünyasına bağlıdır’’¹⁰ diyerek bu noktayı açıklamıştır. Bin yıldan fazla devam eden bu cereyan, iki milletin hayatı ve kaderi üzerinde farklı mahiyet taşıyan büyük tarihi hadiseleri ve kültür değişimlerini ortaya çıkarmıştır. Kısacası, bu iki milletin kalkınmaları veya geri kalmaları, ileri gitmesi ve çökmesi, her şeyden önce onların karşılıklı ilişkileri ve birbirine yaptıkları kültür tesirlerinin mahiyeti ve neticesiyle ilgili olmuştur .

Rus kültürüne tesir yapmış olan ilk Türk kavmi Hazarlardır. Hazarlar VII-X. yüzyıllarda kuvvetli teşkilatı, canlı ticari faaliyeti, dini toleransı ve iktisadi refahı ile Kafkaslar ve Karadeniz’in kuzey düzlüklerinde İdil (Volga)’den Özü (Dinyeper)’e ve Kiev’e kadar uzanan sahada siyasi istikrar sağlamıştır ve doğu Avrupa tarihinde büyük bir rol oynamıştır. VII-IX. yüzyıllar boyunca Doğu Avrupa’da tam manasıyla bir “Hazar Barışı” gerçekleştirmiştir. Hazar barışı ulaşımı hızlandırmış, mal mübadelesini artırmış, dolayısıyla hakanlık doğu ve batı milletlerinden kütleler halinde ticaret ve sanat erbabının kaynaştığı bir ülke haline gelmiştir. Hazar barışının sağladığı sükûnet ve huzurla gelişen ticari faaliyet, Rus-Slav devletinin teşekkülüne yardım etmiştir.¹¹ Böyle bir elverişli ortam, VIII. yy. içinde İskandinavya’dan gelen ve Ladoga ve İlmen gölü çevrelerinde yerleşerek, Doğu Slavlarını hâkimiyetleri altına almaya ve yer yer şehirler kurmaya başlayan Rusların (Norman-Vareg) iktisadın gelişmesini sağlamak amacıyla Hazar Devleti’nin hâkimiyetini tanımasına sebep olmuştur.

Hazar Devleti’nin diğer kavimlerde olduğu gibi Ruslar üzerinde de uygulanan hoşgörü politikası, aynı kavmin ticaret yaparak zenginleşmesine ve Hazar Devleti’ni model olarak hâkimiyet teşkil etmesini sağlamıştır. Bartold’un belirttiği gibi, bunun ilk örnekleri, daha 839 ’da kurulmuş olan Rus birliğinde başkanın kendine Türkçe hakan (Chacanus) ünvanını vermesidir. 988’de Hristiyanlığı kabul eden Vladimir ve sonra

¹⁰ Hayit, Baymirza, Sovyetler Birliği’ndeki Türklüğün ve İslam’ın Bazı Meseleleri, s. 26, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayın Evi, İstanbul, 1987.

¹¹ İslam Ansiklopedisi (“Türkler” maddesi), 12/2.cilt, s. 195,198, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1988.

Knez Yaroslav (1036-1050) hala “Hakan” (Kağan) unvanını taşımağa devam ediyorlardı. Metropolit Hilaroin, Ibn Rusta, Gardizi ve Franik vakayinamesi hep Rus hakanlarından bahsederler.¹²

Rusların Hazarlardan öğrendikleri yalnız hukuk sahasında değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel hayatın diğer sahalarında da görülmüştür. Ticaret ve taklit yolu ile Hazar eserleri, Rusya’nın kuzey bölgelerine kadar yayılmıştır. 965’de Hazar Devleti’ne son vermiş Svyatoslav zamanında Ruslar Hazar Denizi ve Kafkaslar ile Balkanlar yönünde yayılmaya başladılar.¹³

IX. yüzyılın sonlarında Peçenekler Karadeniz’in kuzeyini işgal ederek Ruslar ve Bizans ile temasa geçtiler. Ruslar ile Peçenekler arasında X. yüzyılın ortalarına doğru sıkı bir münasebet kurulmuştur. Rusların Hazar devletini ortadan kaldırıp, Doğu Avrupa tarihine yeni bir siyasi kuvvet olarak katılmasında Peçeneklerin rolü oldukça büyük olmuştur.

Barthold’un belirttiğine göre Volga boylarında yaşamakta olan Bulgarların dericiliği çok ilerlemiştir. Bulgarların uzun konçlu çizmeleri İslam memleketlerine ihraç ediliyordu ve orada en lüzumlu giyim malzemelerinden birisi haline gelmiştir. Bulgarların aynı sahada büyük değere sahip olan debbağlık sanatı Ruslara geçmiştir.¹⁴ Rusların İdil Bulgarlarından öğrendikleri yalnız bununla kalmamış, aynı zamanda devlet idare etme yöntemlerini de benimsemiştir. Ruslarda hâkim olan ülüş sistemi, komşu Baltık kavimlerdekinden farklı ve Türkçe olmakla kalmayıp , “ulus” kelimesini İdil Bulgar şivesine göre “volost” olarak isimlendirmişler ve bununla bu sistemi nereden aldıkları da ortaya koymuşlardır.¹⁵

Uzları takip ederek Doğu Avrupa’yı işgal eden Kuman—Kıpçakların kültür düzeylerinin üstünlüğü Rusların büyük ilgisini çekmiştir. Ruslar ile ilk olarak 1054’de temasa gelen Kuman-Kıpçaklar, savaş sanatında çok ilerlemişlerdir.¹⁶ Kumanların Ruslar üzerine yaptığı sürekli akınlar Rusların kaderi üzerinde büyük etkiler yapmıştır. Kiev üzerine yapılan Kuman-Kıpçak akınları, Varegler (Ruslar) ile Slavların bir takım yer değiştirmelere mâruz kalarak birbirleri ile karışıp kaynaşmalarına ve bugünkü büyük

¹² İslam Ansiklopedisi (“Türkler” maddesi), Milli Eğitim Basımevi, İstanbul ,1988,12/2.cilt, s.199.

¹³ Türk Ansiklopedisi (“Sovyetler Birliği” maddesi), Milli Eğitim Basımevi, Ankara,1980, 29.cilt, s.321.

¹⁴ Barthold, Wilhelm, Orta Asya Türk Tarihi Hakkında Dersler, Çağlar Yayınevi, Ankara, 2004, s.61.

¹⁵ Togan, A.Zeki Velidi, Umumi Türk Tarihine Giriş, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1981, 6.cilt, s.714.

¹⁶ İslam Ansiklopedisi “Kıpçak” maddesi, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1977, 6.cilt, s.714.

Rus kitlesinin meydana gelmesine de yol açmıştır.¹⁷ Rus ilim adamları tarafından Rus edebiyatının en eski ve en güzel örneği olarak Kabul edilen İgor Bölüğü Destanı (Slova o Polku Igoreva) da onların 1185'te Kuman-Kıpçaklar karşısında uğradıkları müthiş hezimetin etkisi ile meydana gelmiştir. Bir nevi kahramanlık destanı olan bu eser Rus edebiyatının hayat görüşüdür diye ifade edilmektedir ve Kuman-Kıpçakların tarihi, kültürü ve dilinin tesirleri altında meydana gelmiştir.¹⁸

Türklerin Ruslar üzerindeki kültür tesirleri içinde balalayka da vardır. Rusların çok sevdikleri ve dünyada tanınan musiki aletlerinden biri olan “balalayka” Türklerin kopuz isimli sazının biraz değiştirilmiş şeklinden başka bir şey değildir. İbrahim Kafesoğlu'nun Türk Milli Kültürü'nde belirttiğine göre, Asya Hunlarından beri bütün Türkler arasında en çok tanınmış olduğu anlaşılan bu basit, fakat tatlı sesli saz kopuz atalarımızla Rusya'ya değil, aynı zamanda Mısır, Suriye, Balkanlar, Macaristan, Polonya, Ukrayna ve Almanya'ya da girmiş ve oralarda çok sevilen sazlardan biri olmuştur.

Moğol İmparatorluğu'nun batı kanadını teşkil eden Altın Orda Devleti, kısa sürede Moğol özelliğini kaybederek bir Türk devleti kimliğine bürünmüştür. Altın Orda Devleti'ne Moskova ve Kiev Rusları başta olmak üzere Rusya'daki bütün knezlikler boyun eğmiştir .

Altın Orda Devleti döneminde Türk kültürü Ruslar üzerinde çok yönlü olmak üzere etkili olmuştur. Bilhassa Rusların dağınık knezlikler durumundan çıkarak güçlü bir milli devlet teşkil etme düzeyine yükselmesini Altın Ordu devletinin siyasi ve iktisadi hayatı sağlamıştır. Batu Han'ın döneminde Rus yurdu tam bir siyasî anarşi içinde çalkandığından, iktisadî ve kültür refahının gerekli şartlarından biri olan iç emniyet mevcut değildi. Altın Orda tarafından tesis edilen kuvvetli bir disiplin, evvelâ her yerde iç emniyet ve asayişin yerleşmesine neden oldu; yine bu asayişin kurulmasıyla ilgili olarak, Saray ile Rus knezliklerindeki başkanlar ve darugalar, yahut askerî başbuğlar (tümen, bin ve yüz beyleri) arasında muntazam bir münasebet temin maksadıyla, daha Cengiz zamanında kurulan posta usulü, yeni yol sistemi geliştirildi.

¹⁷ Türk Ansiklopedisi(“Türk Tarihi” maddesi) , Milli Eğitim Basımevi, Ankara,1983, 32.cilt, s.275.

¹⁸ Hayit, Baymirza, Sovyetler Birliği'ndeki Türklüğün ve İslam'ın Bazı Meseleleri, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayın Evi, İstanbul, 1987, s.27.

O zamana kadar bir tek para sistemi olmayan Rus yurdunda, aynı esaslar üzerinde sikke bastırıldı. Rusça "dengi" (dengi=para, tenke) tabiri, Türkçeden gelmiştir; gümrükler intizamlı bir hale kondu ki, Rusça "tamojnya" (gümrük) tabiri de Türkçe-Moğolca tamga (damga) sözünden gelmektedir. Bunun dışında Rus knezlerinin, büyüklerinin ve askerlerinin Saray'a ve hatta Moğolistan'a kadar gitmeleri, birçok Rus büyüklerinin Tatarlar ile düşüp kalkmaları, Rusların yaşayış, giyim tarzlarında olduğu gibi, düşünüş ve görüşlerinde de Tatarların tesiri altında kalmalarına sebep olmuştur. Aynı şekilde Altın Ordu'da tatbik edilen kuvvetli bir merkeziyetçi devlet rejiminin ve han otoritesinin, dolayısıyla Rus knezlerine bir örnek teşkil etmiştir.¹⁹ A. Zeki Velidi Togan'ın belirttiği gibi, Altın Ordu idaresinde kalmaları, Ruslara istikrarlı bir siyasi idare sistemini sağladı. İvan Kalita (1328-1340) aynı merkeziyetçi devlet temayülüne uyarak ufak ve dağınık knezlikleri büyük knezlik merkezi olan Moskova etrafında birleştirmek ülküsünü gerçekleştirdi ve Rusların birleştiricisi ünvanını aldı.²⁰ Moskova knezliği devlet idaresi konusunda Altın Orda devletinden çok örnekler almıştır. Moskova knezleri çar I. Petro'ya kadar diplomatik faaliyetlerinde ve elçilik merasimlerinde Altın Orda diplomasisinin bütün özelliklerini aynen uygulamışlardır. Rus knezleri ve boyarlarının elbiseleri Türk şehzadelerinin elbiselerinden farklı değildir. Moskova knezliği bağımsız olduktan sonra da siyasi hayatında Türk tesiri devam etmiştir. Mesela, 17. asırda Rusya'da bulunan 915 prens ve boyarların 156'sı Türk Tatarlarından ibaret idiler.²¹ Kazan'ın 1552'de Rusların eline geçmesinden sonra bile, Rus asilzadeleri için Tatarlarla akraba olmak, Tatar kanı taşımak büyük bir onur kaynağı idi. Prof Edward Keenan "Tatar Turu" edebiyatının ve yazı yönteminin XVIII. yüzyılda bile Ruslar üzerindeki tesirini kaydeder. Prof. Halil İnalcık da, XIV-XVII. yüzyıllar arasında Rus çarlık lakap ve unvanlarının Moğol ,Tatar ve Osmanlılardan alınıp Rusçaya çevrildiklerini göstermiştir. Rusların 1547'de en büyük hükümdar ünvanı olarak kullanmaya başlayan "çar" kelimesi, Hunlar zamanından beri Türkler arasında bilinmekte olan "çur" unvanına dayandığı bunun en güzel örneklerindendir .A. Caferoğlu Boyla-Buyla, Tudun, Bayan, Suçi, Uçan, San gibi deyimlerin, aynı sıralarda İdil Bulgarcasından Rus diline geçtiği kelimeler arasında var olduğunu

¹⁹ http://tr.wikipedia.org/wiki/Alt%C4%B1n_Altın_Ordu_Devleti .(Vikipedi,Özgür Ansiklopedisi- Altın Ordu Devleti)

²⁰ Togan, A.Zeki Velidi, Umumi Türk Tarihine Giriş, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1981, s.370.

²¹ Hayit, Baymirza, Sovyetler Birliği'ndeki Türklüğün ve İslam'ın Bazı Meseleleri, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayın Evi, İstanbul, 1987, , s.28.

belirtmektedirler.²² Bunlardan reis ve başkan anlamında düşünülen Boyla(Buyla) unvanı Rus kültür tarihinde büyük değer kazanmış ve boyar “boyarin” şeklinde Rus aristokratlar grubuna mahsus bir terim haline gelmiştir.²³ “İgor Bölüğü Destanı” Türk dilinin Rus dili üzerindeki tesirini gösteren ilk eserdir. Destanda yerleşmiş Türkçe kelimelerin sayısı oldukça büyük bir mahiyettedir. Baskakov’un 1985’te yayınlandığı “İgor Destanında Türk Kelimeleri” adlı kitabı büyük öneme sahip bir eserdir. Moğol istilasıyla Türk dili geniş bir yayılma ve büyük bir gelişmeye ve yayılmaya yüz tuttuğundan, Altın Orda döneminde Rus dilinde yerleşen Türkçe alıntılar (kelimeler) geçen devirlere nazaran daha çoğalmıştır ve Rus dili haznesinin zenginleşmesini sağlamıştır. Cengiz Aytmatov’a göre, Rusçanın üçte biri Türkçeden gelen kelimelerden oluşuyor. B.Hayit’in belirttiği gibi meselenin önemli yönü Rus dilindeki Türkçe kelimelerin rakamla ifadesi değil, Rus kültürünün en önemli kısımların ancak Türkçe sözlerle ifade edilmekte olduğudur. Bu konuya elbette semantik açıdan bakmak gerekmektedir. Rus diline girmiş Türk menşeli kelimeler Rusya’da ve eski Sovyetler Birliği’nde çok ilgi çekici bir konu durumuna gelmiştir.

Деньга (den’ga) (слово тюркского происхождения) Kazakh *teñge* coin, ruble²⁴ “paranın belirli birimi”; *алтын* (altın) (от тат. алтын-золото) старинная русская монета²⁵ “eski Rus parası”; *баскак* (baskak) (Tatar Türkçesi) представитель монгольского хана в завоеванных землях (на Руси во 2-й пол. 13 - нач. 14 вв.), контролировал местные власти²⁶, “hanlık döneminde vergi toplayan kimse”; *казна* (kazna) Казна (Türkçe) 1) хранилище денег, драгоценностей и иных материальных ценностей ханов, царей²⁷ “hazine”, *кабала* (kabala) (араб.— расписка, обязательство), форма личной зависимости, связанная с займом. Известна на Руси с 14 в. В переносном смысле - гнет²⁸. “Eski Rus yasasında yazılı sözleşme” (Tatar Türkçesi kabala); *тамга* (tamga) “клеймо, знак, штампель; рукоприкладный знак и тавро татар, башкир, а местами и русских”²⁹, “damga, mühür” (Eski Türkçe tamga); *таможня* (tamojnya) (Тамга kelimesinden türetme) “государственное учреждение,

²² Caferoğlu, Ahmet, Türk Dili Tarihi, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1984, s.100.

²³ Türk Ansiklopedisi (“boyla” maddesi), Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1969, 7.cilt, s.499.

²⁴ Merriam-Webster’s Collegiate Dictionary, Eleventh Edition, 2003.

²⁵ Great Encyclopedic Glossary of Russian Language, Vladimir Khrestin, Moscow, 2002.

²⁶ Great Encyclopedic Glossary of Russian Language, Vladimir Khrestin, Moscow, 2002.

²⁷ The Great Soviet Encyclopedia», Moscow, 1970-1977.

²⁸ Great Encyclopedic Glossary of Russian Language, Vladimir Khrestin, Moscow, 2002

²⁹ Vladimir Dahl. Explanatory dictionary of live great Russian language. Text preparation © Very Ltd., Israel, 2001-2003. Adaptation © "Citadel", Moscow, 1998.

контролирующее провоз грузов (в том числе багажа и почтовых отправок) через государственную границу и взимающее таможенные пошлины и сборы”³⁰ “gümrük” ; *фирман* (firman) “указ шахов Ирана, султанов Османской империи, др. государей в странах Ближнего и Ср. Востока”³¹. “ferman, sultanın imzalı buyruğu” (Türkçe ferman) gibi hukuki terimler ile ilgili kelimeler; *базар* (bazar) татар. “торговля на открытом месте”³², “pazar” (Tatar Türkçesi bazar kelimesinden); *балаган* (balagan) “барак, сарай, навес, временное дощатое или иное строение для склада товаров, торговли, производства ремесла или промысла”³³, “tahtadan yapılmış derme çatma baraka” (Tatar Türkçesi balagan); кутерьма (kuter’ma) “татар. суета, сумятица, хлопоты, суматоха; беспорядок, безтолочь; крик, брань, ссора”³⁴, “keşmekeş, tarumar” (Kazak Türkçesi көтеріліс³⁵) gibi sosyal terimler ile ilgili kelimeler; ага (aga) “ağa, reis”, “(тюрк. господин) в султанской Турции титул военачальников, в том числе командира янычар, а также начальников некоторых групп придворных слуг. После ликвидации янычар (1826) младшие и средние офицеры турецкой армии. В современной Турции форма обращения к зажиточным землевладельцам, иногда составная часть имени”³⁶ (Türkçe ağa); аксакал (aksakal) “(от тюрк. ак - белый и сакал - борода), глава рода, старейшина, почтенный человек в Ср. Азии и на Кавказе”³⁷, “ihtiyar, reis, aksakal” (Kazak Türkçesi ak+sakal, Аксакал - қауым бастығы, ауыл ақсақалдар кеңесінің мүшесі, ру басы.³⁸); бек (bek) “(бег, бей) (тюрк. - властитель, господин; синоним араб. эмир), 1) титул знати в странах Ближнего и Ср. Востока. У тюркских народов Ср. Азии и Закавказья в средние века и новое время титул землевладельца”³⁹, “bey” (Türkçe beg/bek); каган (kagan) “khagan (ruler of Khazaria)”⁴⁰, “kağan” (Türkçe kağan, hakan, han); мирза/мурза (mirza/murza) “(перс.) (мурза), 1) в Иране титул члена правящей династии; писец, чиновник, секретарь. 2) У тюркских кочевых народов царской

³⁰ The Great Soviet Encyclopedia, Moscow, 1970-1977.

³¹ Great Soviet Encyclopedia, Moscow, 1998

³² ³² Vladimir Dahl. Explanatory dictionary of live great Russian language. Text preparation © Very Ltd., Israel, 2001-2003. Adaptation © "Citadel", Moscow, 1998.

³³ Vladimir Dahl's Russian Interpretive Dictionary, Very Limited Publishing, .2003

³⁴ Vladimir Dahl. Explanatory dictionary of live great Russian language. Text preparation © Very Ltd., Israel, 2001-2003. Adaptation © "Citadel", Moscow, 1998.

³⁵ Қазақша-ағылшынша сөздік, Дайк-Пресс, Алматы, 2008.

³⁶ The Great Soviet Encyclopedia, Moscow, 1970-1977.

³⁷ Great Soviet Encyclopedia, Moscow, 1998.

³⁸ Қазақша-ағылшынша сөздік — Алматы: Дайк-Пресс, 2008.

³⁹ Great Soviet Encyclopedia, Moscow, 1998.

⁴⁰ The New Comprehensive Russian-English Dictionary. © Russkiy Yazyk - Media, 2004, D.I. Yermolovich, T.M. Krasavina.

России мирзой назывались главы отдельных родов”⁴¹, “bir unvan” (Türkçe mirza); султан (sultan) “государь Турции”⁴², “sultan, doğu ülkelerinde üst yöneticinin unvanı” (Türkçe sultan); караул (karaul/karakol) “(тюрк.-стража), вооруженное подразделение, назначенное для охраны и обороны военных и государственных объектов или для отдания воинских почестей (караульная служба)”⁴³, “bir grup muhafız” (Türkçe karaul); набат (nabat) “(от араб. наубат - барабанный бой), колокольный звон особого строя, означающий тревогу”⁴⁴, “(eski) savaş alarımını vermek için kullanılan bir çeşit büyük davul” (Türkçe nevbet, nöbet); орда (orda) “(тюрк.) у тюркских и монгольских народов военно-административная организация, становище, стоянка кочевников”⁴⁵, “birkaç göçebe kabilenin birleşmesi” (Türkçe/ordu) gibi savaşla ilgili kelimeler; атаман (ataman) “(слово, вероятно, тюрк. происхождения) 1) руководитель нерегулярного, независимого от государственной власти военного отряда или группы (иногда разбойничьей шайки). 2) У казаков командир войска и отдельного подразделения, пользовавшийся военной и военно-административной властью”⁴⁶, “elebaşı” (Kazak Türkçesi ataman, Атаман- патшалық Ресей кезінде казак-орыс өскерінде сайланған я сайлаусыз тағайындалған бастық.⁴⁷); богатырь (bogatır’) “татар. человек рослый, дородный, дюжий и видный; необычайный силач; смелый и удачливый, храбрый и счастливый воин, витязь”⁴⁸, “bahadır, kahraman” (Türkçe bahadır); улан (ulan) “(татар. сын) конный воин в обтяжной одежде особого покроя, с копьем, на котором значок, флюгарка”⁴⁹, “mızraklı süvari asker” (Türkçe oğlan, ulan) gibi askeri unvanlarla ilgili kelimeler Rus sözlüğünde yer alan Türkçe kaynaklı kelimelere örnek verebileceğimiz kelimelerdir⁵⁰.

Bundan başka Ruslarda epeyce yaygın olarak görülen pek çok soyadların Türkçe ile ilgili olduğu belirgindir. Karahan, Korkmazov, Hanikov, Turgenev, Kutuzov, Kozlov,

⁴¹ Great Soviet Encyclopedia, Moscow, 1998.

⁴² Vladimir Dahl. Explanatory dictionary of live great Russian language. Text preparation © Very Ltd., Israel, 2001-2003. Adaptation © "Citadel", Moscow, 1998.

⁴³ Great Soviet Encyclopedia, Moscow, 1998

⁴⁴ Great Soviet Encyclopedia, Moscow, 1998

⁴⁵ The Great Soviet Encyclopedia, Moscow, 1970-1977.

⁴⁶ The Great Soviet Encyclopedia, Moscow, 1970-1977.

⁴⁷ Түрікше-қазақша сөздік. Байғиязов А.Ж., Байғиязова Ж.Т., Алматы, 2007

⁴⁸ Vladimir Dahl. Explanatory dictionary of live great Russian language. Text preparation © Very Ltd., Israel, 2001-2003. Adaptation © "Citadel", Moscow, 1998.

⁴⁹ Vladimir Dahl. Explanatory dictionary of live great Russian language. Text preparation © Very Ltd., Israel, 2001-2003. Adaptation © "Citadel", Moscow, 1998.

⁵⁰ Minara Aliyeva, Esen ; Rus Dilindeki Türkçe Kelimeler Üzerine Bir Tasnif Denemesi, Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, (Fall 2008) .

Uşakov ,Bikov, Kurşakov, Çemedanov, Çekmenov, Baskakov, Çapayev, Bulatov , Tuhaçevskiy, Buharin,Yanayev, Butin ve Aksakov gibi soyadlarını sayabiliriz. Bu hususta önemli araştırmaları yapan dil bilimcilerin başında gelen Baskakov, Altın Orda Devleti döneminden bugüne kadar Ruslar arasında üç yüze kadar Türk kökenli soyadlarının kullanıldığını bildirmektedir.⁵¹

Türk dilinin Rus dili üzerindeki en büyük tesirlerinden biri Kazak ismidir. Kazak kelimesi “hür, serbest adam, mert, cesur, yiğit”,“kendi devletini terk eden isyancılar”, “beğendiği tarafa giden adamlar” anlamına gelir. 15.ve 16 .yüzyıllarda serbest yaşamak umuduyla, Moskova merkezi hükümetine ve Rus feodallerine karşı isyan ederek Don, Yayık (Ural), İdil (Volga), Terek ve Dnyeper nehirleri (Zaporoj’ye) çevresine göç eden ve göçebe veya yerleşik bir hayat süren bir kısım Ruslar tarihte Kazak (Rusça Kozak) ismiyle tanındılar. Aynı Kazak kelimesi de Türklerin Kazak boyunun da ismidir. Bu kazaklar yavaş yavaş teşkilatlanıp önemli bir askeri kuvvet oldular ve teşkilatının terimlerinden çoğu Türkçe veya Moğolca kelimelerden seçtiler. Mesela, Kazakların başbuğlarına “*ataman*” adı verilirdi. Bu ad bugüne kadar (hetman, getman gibi) muhtelif biçimlerde muhafaza edilmiştir. İnzibat subayları “*yasavul*” adı ile anılırdı. Yine araba, küren, ulan gibi terimler de askeri deyimler arasında bulunmaktadır.⁵² Kazak adı aynı anlamda yine Rus – Slavlar diline de geçmiştir ve bilhassa sınır boylarında bekçilik vazifesi gören bir tür ayrıcalıklı askeri koloni mensuplarına sıfat olmuştur.⁵³

Rusların üzerindeki Türk kültürü tesiri 19. yüzyıla kadar sürmüştür. Türk kültürü Rus toplumunun kalkınmasında ve Rus kültürünün gelişmesinde çok önemli bir araç olmuştur.

19.yüzyılda Rusya Orta Asya’yı ele geçirdikten sonra, Osmanlılar hariç olmak üzere, Türklerin hayatında Rus kültürü tesiri görülmeye başlamıştır. Fakat aynı tesir farklı mahiyettedir ve Rus imparatorluğunun büyük ideallerini hedef yapan sömürgecilik politikasının ürünüdür ve asimilasyon politikası uygulamak yöntemiyle yıkıcı etkiler ortaya koymaktadır.

⁵¹ N.A.Baskakov, Türk Kökenli Rus Soyadları, Türk Dili Kurumu Yayınları, Ankara, 1997, s.8,9,10,11.

⁵² Türk Ansiklopedisi (“Kazak” maddesi), Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1980, 29.cilt, s.438,439.

⁵³ İslam Ansiklopedisi (“Kazakistan” maddesi), Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1977, 6.cilt, s.499.

II. BÖLÜM

2. KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YABANCI DİLLERDEN GEÇEN SOSYO-POLİTİK KELİMELERİN KULLANIMI

20.yy sonlarında sözlükte yerlerini alan yeni kelimeleri dile alınma zamanlarına göre iki temel gruba ayırabiliriz: Birinci gruptaki kelimeleri Rusya’da politik ve ekonomik sistemde meydana gelen değişimlere bağlı olarak Rus diline giren ve devlet ile toplum hayatında, ayrıca basın-yayın araçlarında etkin bir biçimde kullanılan kelimeler olarak belirleyebiliriz. İkinci gruptaki kelimeleri ise en son zaman diliminde aracısız ve doğrudan dile giren, kullanım alanı bulan kelimeler olarak sınıflandırabiliriz.

Birinci gruba karakteristik örnek olarak *президент* (president, devlet başkanı) kelimesini örnek olarak gösterebiliriz. Sovyetler Birliği zamanında sadece parti başkanı olarak anlaşılan bu kelime Sovyetlerin çöküşü ve Rusya’da Batılı tarzda devlet yapısının oluşmasından sonra seçimle iş başına gelen ve belirli bir süre devleti yöneten kişi anlamında kullanılır olmuştur. Soğuk Savaş yıllarının sonunda SSCB’nin başında bulunan ve Perestroyka, Glasnost gibi açılımların fikir babası olan Mihail Gorbacov’a kongrelerde ve konuşmalarda genellikle "*господин президент*" yani “sayın başkan” olarak hitap edilmiş ve sadece parti başkanı ve genel sekreter gibi anlamlar yüklenmiştir. Ancak günümüzde "*Президент Российской Федерации*", "*Президент Татарстана*" gibi kullanımlarda seçimle iş başına gelmek suretiyle devleti belli bir süre için yöneten kişi kastedilmektedir. Kullanılan kelimenin aynı olmakla birlikte anlamında ortaya çıkan farklılık, bize sosyo-politik alanda gelişen değişimleri işaret eder. *мэр* (фр. maire), *префект* (лат. praefectus - начальник), *префектура*, *муниципалитет* gibi kelimelerde toplum ve devlet yapısında ortaya çıkan sosyo-politik değişimlerden nasibini aldılar.

1917 yılında Rusya’da meydana gelen Ekim Devrimi’ne kadar *губернатор* (лат. gubernator - рулевой, правитель) yani vali kelimesi aktif ve yaygın bir şekilde

kullanılmasına rağmen Sovyet iktidarının kurulmasıyla birlikte kullanımdan kalkmıştır. Sovyetlerin yıkılmasıyla birlikte yeniden kullanıma girmiş, ancak biraz da yeni güncel anlamında kullanılmakla birlikte. Mesela “*губернатор Ставропольского края*” gibi.

Günümüzde Rusya’da kitle iletişim araçlarında, politik kulvarda ve sokakta insanların kendi aralarındaki konuşmalarda güçlü ve etkili kişi anlamına gelen “*олигарх*” (oligarşi yöneticisi, oligarch) kelimesi çok sık bir şekilde kullanılmaktadır. Sovyetler döneminde yaşayan insanlar bu kelimeye yabancı değillerdi. Ancak bu kelime sadece eski dünya tarihi ile ilgili kitaplarda “Sparta Oligarşi Birliği” (*Спартанский олигархический союз*) olarak bilinirdi. Bir de Marksizm-Leninizm akımının klasikleşmiş eserlerinde “Finansal Oligarşi” (*финансовая олигархия*) olarak geçer. Politika ve devlet kurumları üzerinde oldukça etkili olan büyük kapital sahipleri artık “oligark” olarak sosyo-politik hayatın her aşamasında yerlerini aldılar. Kitle iletişim araçlarının büyük oranda hisselerini ellerinde bulunduranlar, sahip bulundukları güçten dolayı “oligark” olarak adlandırmada birinci sırada gelmektedir.

Önceleri sadece uzmanlar tarafından kolayca anlaşılabilir kelimeler günümüzde kitle iletişim araçlarının sıklıkla bu kelimeleri kullanmaları nedeniyle herkesçe öğrenilmiş ve günlük konuşma dilinde kullanılır hale gelmiştir. *Легитимный* (lat. legitimus - законный, yasal) ve *электорат* (lat. elector – *выбирающий*, seçmen) gibi politik terimleri buna örnek verebiliriz.

Yabancı dillerden gelen sosyo-politik sözlüğe ait kelimeleri sosyal ve politik alanlar olarak tam ve kesin çizgilerle birbirinden ayırmak ve gruplandırmak imkânsız gibidir. Politika, sosyal hayatın bütün gerçek alanlarında ortaya çıkmakta ve dilin bütün zenginliklerinden istifade etmektedir. Fakat şartlara bağlı olmak kaydıyla sosyal gerçeklikleri tasvir eden полиция, феминизм gibi kavramları sosyal alanda, tartışmalı bir şekilde de olsa sınıflandırabiliriz. Doğrudan ve gerçek anlamlarıyla birlikte politik ideolojilerin, partilerin, hareketlerin adlandırmalarını, (*либерализм, фашизм, коммунизм, евразийство, национал-патриоты, демократы*), yasama ve yürütme erklerini ellerinde bulunduran resmi görevlilerin hiyerarşik sıralamaya uygun bir şekilde düzenlenmiş adlandırmalarını, (*президент, губернатор, министр, депутат*), demokratik seçim anlayışına uygun düşen adlandırmaları (*электорат, баллотировать*) politik alanda sınıflandırılmış olarak değerlendirebiliriz.

2.1. RUSÇADAKİ YABANCI SOSYO-POLİTİK KELİMELEİN KULLANIM ALANLARINA GÖRE SINIFLANDIRILMASI

2.1.1. Doğrudan Politik Konuşma Dilinde Yer Alan Ve Kullanılan Politik Kelimeler

**Resmi kişilikleri, devlete bağlı kuruluşları ve organları, ülkenin bölgelerini adlandırmada kullanılan politik kelimeler*

Президент (от лат. praesidens, букв. - сидящий впереди), 1) в большинстве современных государств - выборный глава государства. 2) В ряде общественных и научных учреждений, организаций (в т. ч. международных) выборный председатель исполнительного органа. (Great Sovyet Encyclopedia, Moscow, 1998)

“Президент Казахстана Нурсултан Назарбаев предложил странам Шанхайской организации сотрудничества (ШОС) ввести единую наднациональную расчетную единицу, сообщает "Интерфакс".”⁵⁴

Премьер-Министр “başbakan” {prime minister} (фр. premier - первый). Глава правительства, кабинета министров. (S. Ozhegov and N. Shvedova. Explanatory dictionary of Russian. © Very Ltd., Israel, 1994).

Премьер-министр России Владимир Путин встретился с лидерами партии "Единая Россия" (<http://ru.truevo.com>)

Спикер “parlamento sözcüsü” {speaker} [англ. speaker - оратор] - 1) в парламентах ряда государств: лицо, председательствующее в палате представителей; 2) в Англии: председатель палаты общин; 3) разг. употребляется по отношению к председателям Государственной Думы и Совета Федерации России. (Источник: "Словарь иностранных слов". Комлев Н.Г., 2006)

На похоронах Виеру выступал *спикер* молдавского парламента Мариан Лупу, он говорил о том, что Григорий Виеру был самым толерантным человеком, величайшим гуманистом и всегда был активным противником любой агрессии.”

55

⁵⁴ <http://www.news.onru.ru/news/open/23757.html>, 17.06.09.

⁵⁵ <http://www.regnum.ru/news/1115092.html>, 23.01.2009.

Парламент “parlamento, meclis” {parliament} Высшее государственное законодательное представительное собрание.(S. Ozhegov and N. Shvedova. Explanatory dictionary of Russian. © Very Ltd., Israel, 1994.)

“В четверг *парламент* Киргизии узаконил новые правила для государственной символики.”⁵⁶

Регион “bölge, iklim, nahiye, yöre, alan, çevre” {region}- область, край, округ, местность, территория, земля, ареал, округа; чаще - периферийные территории. (*Источник: "Словарь иностранных слов". Комлев Н.Г. , 2006*)

“- Сахалин - это регион, где есть практически все. Но людям от этого богатства ничего не остается!”⁵⁷

****Seçim taktikleriyle ilgili terminolojide yer alan politik kelimeler***

Баллотироваться “adaylığını koymak” {run for election} [фр. balloter < ballotte - небольшой шар] - ставить на голосование свою кандидатуру. Первонач. - голосовать посредством опускания шаров. (*Источник: "Словарь иностранных слов". Комлев Н.Г., 2006*)

“29 декабря 1989 года Священный Синод благословил митрополиту Филарету дать согласие *баллотироваться* кандидатом в народные депутаты Верховного Совета БССР. 17 марта 1990 года состоялось избрание митрополита народным депутатом Республики Беларусь.”⁵⁸

Импичмент “suçlama, itham, mahkemeye verme” {impeachment} 1) особый порядок привлечения к ответственности и судебному рассмотрению дел о преступлениях высших должностных лиц; 2) лишение полномочий лиц, избранных в орган законодательной, государственной или местной власти, за грубые нарушения законов. Первонач.- в отношении президента страны в Конгрессе США. (*Источник: "Словарь иностранных слов". Комлев Н.Г., 2006*)

⁵⁶ <http://www.rg.ru/2008/12/26/patriotizm.html> , 26.12.2008.

⁵⁷ <http://www.kp.ru/daily/24018/88391/>, 14.12.2007.

⁵⁸ http://rian.ru/p_spravki/20090125/160052734.html, 25/01/2009.

“В 1998 году разгорелся крупный скандал вокруг отношений Билла Клинтона с практиканткой Белого дома Моникой Левински, который едва не закончился *импичментом* президента. Хиллари поддержала мужа и не пожелала расстаться с ним – как полагают критики, преследуя собственные политические цели.”⁵⁹

Инаугурация “açılış, göreve başlama, açılış töreni” {inauguration} -торжественный акт введения в должность высокого должностного лица; торжественная процедура вступления в должность (нередко с инаугурационной речью). Первонач. - в Древнем Риме. (Источник: "Словарь иностранных слов". Комлев Н.Г., 2006)

“7 мая 2008 года состоялась церемония *инаугурации* Дмитрия Медведева на пост президента России, избранного на эту должность в марте того же года.”⁶⁰

Лоббист “lobici” {lobbyist} [англ. lobby - кулуары] - полит., экон. находящееся на службе у какой-л. крупной монополии (компании) лицо, с помощью которого осуществляется давление на законодателей и государственных чиновников в интересах этой монополии. (Источник: "Словарь иностранных слов". Комлев Н.Г., 2006)

“Сенат США проголосовал за законопроект, предусматривающий ряд ограничений на деятельность *лоббистов* при конгрессе.”⁶¹

Популизм “popüler olma, tutulma, beğenilme” {populism} [англ. populism лат. populus - народ] 1) французская литературная школа 20-х годов XX в., декларировавшая реалистическое изображение быта городской и сельской бедноты, ставшая фактически разновидностью натурализма (в англосаксонских странах термином п. переводится русское историческое понятие "народничество"); 2) полит. в современной политической лексике часто употребляется с негативным значением, обозначая заигрывание с народными массами, которое основано на легковесных обещаниях, демагогических лозунгах и т.п. (Источник: "Словарь иностранных слов". Комлев Н.Г., 2006)

“Хиллари Клинтон рассказала американским сенаторам о своих планах на должности госсекретаря. То, что ее кандидатуру утвердит сначала профильный

⁵⁹ <http://lenta.ru/lib/14162633/>, 24.04.2009.

⁶⁰ <http://lenta.ru/lib/14161161/>, 17.06.2008.

⁶¹ http://news.bbc.co.uk/1/hi/russian/russia/newsid_6928000/6928900.stm, 03.08.2007.

комитет, а потом и весь сенат, ни у кого особых сомнений не вызывает. Первые шаги "избранного президента" пока пахнут *популизмом*. Он оседлал недовольство публики существованием тюрьмы на военной базе в Гуантанамо и намерен закрыть ...”⁶²

Рейтинг “izlenme oranı, değerlendirme”[англ. rating-оценка; ранг] -1) индивидуальный числовой показатель уровня оценок личности общественного деятеля, его относительной популярности и репутации; выводится на основании социологических анкет и опросов; 2) экон. *кредитный р.* - оценка кредитоспособности заемщика; выражается через специально рассчитываемый индекс, в зависимости от уровня риска. (Источник: "Словарь иностранных слов". Комлев Н.Г., 2006)

“По мнению социологов, нарастающие экономические трудности еще не успели сказаться на *рейтинге* тандема российских лидеров, отчасти из-за того, что российские средства массовой информации, в большинстве своем послушные Кремлю, стараются показать, что мировой кризис ликвидности затронул Россию незначительно.”⁶³

Референдум “referandum, halkoylaması” {referendum} выявление мнения народа (посредством голосования или опроса) по особо важному государственному, общественно значимому вопросу. (Источник: "Словарь иностранных слов". Комлев Н.Г., 2006)

“В специальном обращении к народу президент Белоруссии Александр Лукашенко назначил дату общенационального *референдума* - 17 октября, в день выборов в нижнюю палату Национального Собрания Белоруссии.”⁶⁴

Электорат “seçmen kitleсі” {electorate} [лат.elector-избиратель]- круг избирателей, голосующих за какую-л. политическую партию на парламентских, президентских или муниципальных выборах. (Источник: "Словарь иностранных слов". Комлев Н.Г., 2006)

“В Москве в понедельник прошел форум "Стратегия-2020" партии "Единая Россия", посвященный первому году президентства Дмитрия Медведева. Беседа

⁶² <http://www.izvestia.ru/world/article3124313>, 14.01.09.

⁶³ http://news.bbc.co.uk/1/hi/russian/russia/newsid_7675000/7675354.stm, 17.10.2008.

⁶⁴ http://news.bbc.co.uk/1/hi/russian/news/newsid_3636000/3636278.stm, 07.10. 2004.

не могла не перетечь к обсуждению экономического кризиса: темы оказались взаимосвязаны. ... что избиратель не разделяет взгляды Медведева и Путина. - Два *электората* не удалось ни разъединить, ни разбить.”⁶⁵

****Politik partilerin, hareketlerin, akımların ve onların üyeleriyle, katılımcılarıyla ilgili adlandırmalar***

Сепаратист -“ауғılıқсı, ауғılıқ ıanlıсı” {separatist} 1. Приверженец сепаратизма... (Современный толковый словарь русского языка Ефремовой)

“Много после, казалось бы, окончательного разгрома послевоенных банд «лесных братьев» (1948 – 1952 годы – основной этап тогдашних контртеррористических операций), незаконные *национал-сепаратистские* организации в СССР давали о себе знать. Ещё до начала Перестройки они перешли на более радикальные и современные методы террора – убийства мирных граждан.”⁶⁶

Плюралист “çoğulculuk taraftarı” {pluralist} Приверженец плюрализма... (Современный толковый словарь русского языка Ефремовой)

“Сперва выяснилось, что Солженицын не только против перегибов культа, но и Ленин для него ничуть не лучше Сталина. Первая потеря поклонников. Затем - полемика с "Нашими *плюралистами*", затем "Красное колесо" с центральной мыслью узлов о том, что главная катастрофа - Февраль, а Октябрь - уже в качестве неизбежного последствия. Затем - далекие от перестроечного оптимизма мысли об обустройстве России.”⁶⁷

****Politika ile ilgili jargonlar***

кланово-олигархическая система- gücünü belirli bir kabile ya da zümreden alan sistem, {clannish-oligarchic system}

“В.Путин получил очевидный мандат на демонтаж кланово-олигархической системы...”⁶⁸

⁶⁵ <http://www.izvestia.ru/politic/article3125930>, 03.03.09.

⁶⁶ <http://politanaliz.land.ru/source.htm>, 18.02.2005.

⁶⁷ <http://www.izvestia.ru/sokolov/article3119150/>, 05.08.08.

⁶⁸ "Российская газета", 23.06.2000

Мандат “manda, emir, vekâlet” {mandate} (от лат. *mandatum* - поручение), документ, удостоверяющий те или иные полномочия или права предъявителя, напр. депутатский мандат. (Great Encyclopedic Dictionary, Moscow, 1998).

“Совет Безопасности ООН в четверг единогласно продлил *мандат* миссии наблюдателей в Абхазии на четыре месяца.”⁶⁹

Олигарх “oligarşi yöneticisi” {oligarch} греч. *oligarche*; 1. Лицо, принадлежащее к правящей группе, являющееся членом олигархического правительства (в античности и в эпоху Средневековья). 2. Представитель крупного монополизированного капитала. (The Comprehensive Dictionary of the Contemporary Russian Language. © 2006, T.F. Yefremova.)

“Во время первого президентского срока осуществил реформу федеративного устройства страны (ввел семь федеральных округов); произвел заметные кадровые перестановки в высших эшелонах власти (в результате чего появились термины “питерские” и “силовики”); вступил в противостояние с так называемыми *олигархами*- Березовским (2000), Гусинским (2001), Ходорковским (2003); совершил стратегический поворот во внешней политике России, выбрав курс на сближение с Западом.”⁷⁰

Триколор “üç renkli bayrak” {tricolor} (*триколор* - жаргонное наименование трехцветного российского флага) [фр. *tricolore* лат. *tri* - три, тройной + *color* - цвет] - 1) во Франции: трехцветное знамя сине-бело-красного цвета, принятое в 1789 г., символизирующее согласие между королем Франции (цвет династии - белый) и Парижем (цвета герба Парижа - синий и красный); 2) шутол. французская команда; французы. (Источник: “Словарь иностранных слов”. Комлев Н.Г., 2006)

“Накануне выборов любовь к *триколору* присуща всем политикам”, - отмечают “Новые Известия”. Газета называет праздник “одним из немногих разрешенных поводов простым гражданам использовать *триколор*”.⁷¹

Харизма “karizma, etkileyicilik, çekicilik, güven ve sempati uyandırma yeteneği” {charisma} [гр. *charisma* - милость, дар] - наделение личности свойствами,

⁶⁹ http://news.bbc.co.uk/1/hi/russian/international/newsid_7662000/7662273.stm, 09.10.2008.

⁷⁰ <http://lenta.ru/lib/14160711/>, 15.06.2009.

⁷¹ http://news.bbc.co.uk/1/hi/russian/russia/newsid_6959000/6959718.stm, 23.08.2007.

вызывающими преклонение перед ней и безусловную веру в ее возможности; высокая одаренность, личная притягательность. (Источник: "Словарь иностранных слов". Комлев Н.Г., 2006)

“Составители рейтинга руководствовались шестью критериями, включающими практические результаты деятельности, политическое и административное влияние, личную известность, харизму, авторитет в профессиональной среде, а также креативность управленческих подходов и решений каждой из кандидаток. По каждому пункту участниц оценивала группа экспертов из 15 человек.”⁷²

2.1.2. Kitle İletişim Araçlarının Sosyo-Politik Konuşma Dilinde Kullanılan Hukukla İlgili Terimler

**Hukuk ile ilgili özgün politik kelimeler*

Легитимный “kanuni, yasal” {lawful, legal, legitimate} [лат. legitimus] - законный, соответствующий праву. (Источник: "Словарь иностранных слов". Комлев Н.Г., 2006)

"Мы заявляем, что эти выборы, так же как и все предыдущие, которые проводил Лукашенко, были сфальсифицированы. И международное сообщество не может их признать свободными и легитимными", - заявил председатель Объединенной гражданской партии Анатолий Лебедько. Он также указал, что обстановку, в которой они проходили, ни свободной, ни демократичной назвать нельзя.”⁷³

Федерация (federasyon) союз народов, областей или людей; товарищество, братство; заговор, конфедерация. (Vladimir Dahl. Explanatory dictionary of live great Russian language. Text preparation © Very Ltd., Israel, 2001-2003. Adaptation © "Citadel", Moscow, 1998.)

“С 1999 г. считается действующим закон "О государственной политике Российской Федерации в отношении соотечественников за рубежом", принятый левой Думой в

⁷² <http://lenta.ru/news/2009/02/26/rating/>, 26.02.2009.

⁷³ <http://www.rb.ru/topstory/politics/2008/09/29/145108.html>, 29.09.2008.

обстановке жесткой предвыборной борьбы. Но ряд положений закона никогда не был реализован на практике.”⁷⁴

Экстрадиция “suçlunun ülkesine iadesi” {extradition}- Выдача иностранному государству лица, нарушившего законы этого государства (в международном праве) .(The Comprehensive Dictionary of the Contemporary Russian Language. © 2006, T.F. Yefremova).

“*Экстрадиция* в Германию украинца, обвиняемого в причастности к убийству 29 тыс. евреев, отложена на неделю”⁷⁵

***Hukuk diliyle ilgili jargonlar**

Грин-Кард “yeşil kart” {green card, working and residence permit for the USA} [зеленая карта] - вид на жительство с правом на работу, выдаваемый иностранцу при выполнении им определенных требований законодательства США. (Источник: "Словарь иностранных слов". Комлев Н.Г., 2006)

“Лотерея “Грин-кард” проводится в соответствии с законом об иммиграции и гражданстве, принятом в США в 1990 году, согласно которому среди участников Diversity Immigrant Visa Program ежегодно разыгрывается 50 тыс. иммиграционных виз.”⁷⁶

Прайвэси (личная жизнь) “kişiyе özellik, özel yaşam, gizlilik hakkı” {privacy} (англ. privacy - тайна, уединение, частная жизнь) - в англосаксонской системе права - особая правовая категория, означающая тайну и неприкосновенность частной жизни, интимную сферу человека. (Энциклопедический словарь экономики и права)

“С одной стороны, журналисты обязаны информировать общество, с другой - они постоянно рискуют нарушить *прайвэси* героев своих публикаций. Четкой границы между двумя этими нормами пока не существует.”⁷⁷

⁷⁴ <http://www.izvestia.ru/comment/article3130186/>, 01.07.2009.

⁷⁵ <http://www.regnum.ru/news/1152637.html>, 17.04.2009.

⁷⁶ http://news.bbc.co.uk/1/hi/russian/russia/newsid_7646000/7646919.stm, 01.10.2008.

⁷⁷ <http://www.washprofile.org/ru/node/172>, 24.06.2005.

2.1.3. Kitle İletişim Araçlarının Sosyo-Politik Konuşma Dilinde Kullanılan Ekonomi İle İlgili Terimler

Акционер “hissedar, pay sahibi, ortak” {shareholder} [фр. actionnaire] - экон. владелец акций, совладелец акционерного предприятия (общества). (Источник: "Словарь иностранных слов". Комлев Н.Г., 2006)

“Председатель правления РАО "ЕЭС России" Анатолий Чубайс заявил, что топ-менеджеры монополии готовятся к созданию первой "экспериментальной" Оптовой генерирующей компании (ОГК). По словам Чубайса, "пилотная" компания, которая будет производить электроэнергию, может быть создана уже во втором квартале 2004 года. ... председатель РАО. Анатолий Чубайс предложил всем мажоритарным и миноритарным *акционерам* договориться, найти компромисс и предложил себя в качестве миротворца.”⁷⁸

Бизнес “faaliyet, iş, görev, alım satım” {business} коммерческая деятельность, дающая прибыль; предпринимательство, дело. (Источник: "Словарь иностранных слов". Комлев Н.Г., 2006)

“Сейчас совершенно ясно, что мы в центре кризиса. Наша страна находится в состоянии войны против широко раскинутой паутины насилия и ненависти. Люди теряют дома и работу, несет потери *бизнес*. Наша система здравоохранения слишком дорогостояща.”⁷⁹

Биржа “borsa” [нем. Börse лат. bursa - кошелек] - учреждение, где совершаются, заключаются финансовые и торговые сделки. (Источник: "Словарь иностранных слов". Комлев Н.Г., 2006)

“В 16.20 мск финансовая биржа ММВБ приостановила торги на один час, сообщает РИА «Новости». "Торги приостановлены по техническим причинам. Специалисты техцентра разбираются с ситуацией. Приостановка не связана с ситуацией на рынке", - пояснил директор департамента фондового рынка ММВБ Михаил Темниченко.”⁸⁰

Босс “patron, işveren, yönetici” {boss} 1) хозяин, предприниматель. 2) В США название лиц, возглавляющих аппарат Республиканской и Демократической

⁷⁸ <http://www.izvestia.ru/economic/article39128>, 30.09.2003.

⁷⁹ <http://www.inosmi.ru/translation/246849.htm>, 21.09.2001.

⁸⁰ <http://www.kp.ru/online/news/144357/>, 24.09.2008.

партий в штатах и городах, а также возглавляющих профсоюзный аппарат. Great Encyclopedic Glossary Vladimir A. Khrestin (Большой энциклопедический словарь русского языка)

“Владимир Путин - приятель и босс Медведева. "Либеральный" президент против агента тайной полиции. Приверженцы того мнения, что между президентом и премьер-министром России произошел раскол, рискуют угодить в ловушку, расставленную Кремлем, пишет Forbes”.⁸¹

Брокер “simşar, komisyoncu, tefeci, tellal” {broker}- посредник при заключении сделок на биржах, действует от имени и за счет клиентов (гл. обр. в США, Великобритании и Японии). (Источник: "Словарь иностранных слов". Комлев Н.Г., 2006)

“- Нормальный профессиональный *брокер* - это очень хорошо, - говорит финансовый консультант Владимир САВЕНОК. - Самому искать информацию крайне сложно. Надо правильно выбрать кредит, банк, все условия по договору прочитать правильно. А профессиональный посредник все это сделает за вас, поможет разобраться.”⁸²

Брэнд ticari marka {trademark}. 1. Торговая марка товара или продукта в наиболее предпочтительном образе, имеющем высокую репутацию у потребителя. 2. Знак, образ предмета или явления; имидж. (The Comprehensive Dictionary of the Contemporary Russian Language. © 2006, T.F. Yefremova.)

“Сегодня сильные российские *бренды* присутствуют практически во всех группах товаров и услуг на внутреннем рынке, все активнее утверждаются на экономическом пространстве стран бывшего Советского Союза, выходят на рынки Европы, Азии и Америки. Можно с уверенностью прогнозировать дальнейший рост их капитализации и внешнеэкономической экспансии.”⁸³

Бюджет “bütçe” Роспись доходов и расходов государства, предприятия или отдельного лица на определённый срок (S. Ozhegov and N. Shvedova. Explanatory dictionary of Russian. © Very Ltd., Israel, 1994.)

⁸¹ <http://www.inopressa.ru/article/24Feb2009/forbes/boss.html>, 24.02.2009.

⁸² <http://www.kp.ru/daily/24237/436961/>, 03.02.2009.

⁸³ <http://bestbrand.ru/rus/bbest.htm>, World Brand Academy, Design Peter Krasichkov.

“Правительство РФ в понедельник проведет совещание, на котором будут обсуждать бюджет 2010 года, а также двух последующих лет, сообщил премьер-министр РФ Владимир Путин в воскресенье.”⁸⁴

Валюта “*döviz, yabancı para*” [ит. *valuta* - букв. цена, стоимость] - фденежная система, принятая в данной стране, и денежная единица страны. (Источник: "Словарь иностранных слов". Комлев Н.Г., 2006)

“ "Таймс" обращается к завершившимся неудачей переговорам по бюджету Европейского союза и замечает, что провал встречи в Брюсселе делает положение единой европейской *валюты* еще более уязвимым.”⁸⁵

Ваучер “*belge, makbuz, fiş, delil, kefil, senet*” {voucher} расписка, поручительство - 1) письменное свидетельство, поручительство, гарантия или рекомендация; 2) квитанция-подтверждение вноса платы за туристическую поездку; 3) в России: индивидуальный приватизационный чек. (Источник: "Словарь иностранных слов". Комлев Н.Г., 2006)

“Президент Тайваня Ма Инцзю заявил, что правительственные меры станут стимулом для экономики и заставят людей тратить больше в магазинах. *Ваучеры* могут быть использованы при оплате продуктов питания, одежды или электроники до сентября этого года.”⁸⁶

Гиммик [англ. *gimmick* - новинка, диковинка; хитроумная уловка] - рекламный прием; система привлечения внимания покупателей к новым товарам с помощью ярких витрин, рекламных щитов, необычных названий товаров, организации конкурсов покупателей и т. п. (Источник: "Словарь иностранных слов". Комлев Н.Г., 2006)

“Как мы заявляли ранее, изначально, Кристофер Дениелс должен был выступать под гиммиком Карри Мена некоторое время, чтобы оправдать сторилайн, по которому Дениелс был уволен. После некоторого времени Дениелс должен был вернуться в гиммике Падшего Ангела.”⁸⁷

⁸⁴ <http://www.izvestia.ru/news/news208592>, 28.06.09.

⁸⁵ http://news.bbc.co.uk/1/hi/russian/press/newsid_4109000/4109878.stm, 20.06.2005.

⁸⁶ http://news.bbc.co.uk/1/hi/russian/international/newsid_7836000/7836270.stm, 18.01.2009.

⁸⁷ http://www.rilannet.com/2008/04/23/v_izraile_zakryli_ipwa.html, 23.04.2008.

Дефолт (невыполнение обязательств, особенно денежных) “*yükümlülüğünü yerine getirmeme*” {default} невыполнение денежных обязательств. (Источник: "Словарь иностранных слов". Комлев Н.Г., 2006)

“Легко ли принять решение о начале боевых действий? Где "дно" кризиса и какой Россия из него выйдет? Как, в конце концов, праздновать Новый год, если ты - президент? Обо всем этом Дмитрий Медведев рассказал в большом, на час с лишним, интервью российским телеканалам, вышедшем в эфир в среду вечером. ... Чего нам вообще ожидать: *дефолта*, дееноминации, девальвации?”⁸⁸

Дилер “*satıcı, tüccar; kâğıt dağıtan kimse*” {dealer} торговец; раздатчик карт в игре] - экон. юридическое лицо, занимающееся биржевым и торговым посредничеством от своего имени и за свой счет; биржевой посредник. Доходы д. образуются за счет разницы между покупной и продажной ценой валюты и различных ценных бумаг, а также в результате изменения их цен на бирже. (Источник: "Словарь иностранных слов". Комлев Н.Г., 2006)

“Любопытно, что даже недостаток комфорта, свойственный нашим машинам, оказался маркетинговым преимуществом. Немецкие дилеры продают "Жигули" как автомобиль для настоящего мачо. Нет гидроусилителя руля? А настоящему мужчине это и не нужно, он и так руль повернет! Отсутствует кондиционер? Открой окно, авось не простудишься....”⁸⁹

Инвестиция “*yatırım, para yatırma*” {investment} [нем. Investition лат. investire - облачать, одевать] - долгосрочное вложение капитала в какое-л. дело, предприятие (с целью получения прибыли). (Источник: "Словарь иностранных слов". Комлев Н.Г., 2006)

“General Motors (GM) готов расстаться с контрольным пакетом в Opel за просто так, но в обмен хочет получить обещание *инвестиций* в новую компанию, которая будет создана из европейских подразделений, сообщает "Интерфакс".”⁹⁰

Инжиниринг [англ. engineering, engineer - инженер engine - машина, двигатель] - сфера деятельности по разработке объектов промышленности, их инфраструктуры и т.п., прежде всего в форме предоставления на коммерческой

⁸⁸ <http://www.izvestia.ru/politic/article3123955>, 25.12.2008.

⁸⁹ <http://www.izvestia.ru/auto/article3129380/>, 09.06.09.

⁹⁰ <http://www.izvestia.ru/news/news202519>, 20.04.2009.

основе различных инженерно-консультационных услуг; мероприятия по рационализации. (Источник: "Словарь иностранных слов". Комлев Н.Г., 2006)

“Структура, близкая к владельцу компании "Базовый Элемент" Олегу Дерипаске, подала в Федеральную антимонопольную службу ходатайство о покупке до 82% акций компании "Силовые машины". Об этом сообщили в пресс-службе ФАС. ... в области энергомашиностроения, включающих *инжиниринг*, производство, поставку, монтаж, сервис и модернизацию оборудования для тепловых, ...”⁹¹

Инфляция “enflasyon, şişkinlik, şişirme”{inflation} [лат. Inflatio - вздутие]- Обесценивание бумажных денег, вызванное чрезмерным увеличением их выпуска в обращение. (Источник: "Словарь иностранных слов". Комлев Н.Г., 2006)

“Между тем цены на продукты питания в Душанбе уже достигли московских. Высокая *инфляция* и снижающийся уровень жизни населения вынуждают таджикское правительство искать дополнительные источники доходов.”⁹²

Коммерциализация ticarileştirme {commercialization} Внедрение коммерческих отношений. {Efremova (Russian Explanatory Dictionary) Новый словарь русского языка} 1) подчинение деятельности целям извлечения прибыли; 2) широкое использование коммерческих начал в экономике, расширение количества коммерческих организаций; 3) первый этап на пути к приватизации государственного предприятия; на этом этапе... (Энциклопедический словарь экономики и права)

“Красная ковровая дорожка на входе, богато накрытые столы в зале и концертная программа на сцене культурно-развлекательного комплекса "Пирамида" - так пышно было обставлено награждение победителей и лауреатов конкурса "50 лучших инновационных идей для Республики Татарстан" ... Среди основных критериев конкурсного отбора - возможность *коммерциализации* проекта с участием Инвестиционно-венчурного фонда на территории Татарстана.”⁹³

⁹¹ <http://www.izvestia.ru/news/news143823>, 03.08.2007.

⁹² http://www.ng.ru/cis/2009-01-21/1_pamir.html, 21.01.2009.

⁹³ <http://www.izvestia.ru/kazan/article3123788>, 19.12.08.

Консалтинг “danışmanlık” {consulting} [консультирование]-1) рекомендации специалистов; деятельность по консультированию 2) работа специальных компаний по консультированию производителей, продавцов, покупателей в области экспертной, технической и экономической деятельности, прогнозирования рынка (по товарам, услугам, лицензиям, ноу-хау, маркетингу). (Источник: "Словарь иностранных слов". Комлев Н.Г., 2006)

“Доля квартир в Москве, приобретаемых с инвестиционными целями, увеличилась в первой половине февраля 2009 года, что объясняется в первую очередь неспособностью инвесторов найти альтернативные инструменты сохранения капитала, рассказала вице-президент по консалтингу компании GVA Sawyer.”⁹⁴

Корпорация [ср.-лат. corporatio - объединение, сообщество] - 1) замкнутая группа лиц, объединенная общностью интересов (сословных, профессиональных и др.); 2) объединение, союз, общество. (Источник: "Словарь иностранных слов". Комлев Н.Г., 2006)

“Святая святых второй экономической державы - автопром и хайтек - переживают масштабное падение продаж. Спрос на новые машины внутри страны сократился на 30%. У любой из известных электротехнических корпораций убытки исчисляются миллиардами долларов.”⁹⁵

Маклер [нем. Makler] -1) профессиональный торговый посредник 2) делец, оказывающий посреднические услуги. (Источник: "Словарь иностранных слов". Комлев Н.Г., 2006)

“У нас здесь капитализм в чистом виде. Но сейчас из-за кризиса и больших потерь некоторые мои коллеги находят в теории Маркса рациональное зерно”, - говорит биржевой маклер Штефан Шаафетер.”⁹⁶

Маркетинг “pazarlama, alışveriş yapma” {marketing} [рынок]- совокупность деятельности, при которой осуществляется передача права владельца на товары или самих товаров от продавца к покупателю; система мер, направленных на

⁹⁴ http://rian.ru/crisis_news/20090224/163007984.html, 27/02/2009.

⁹⁵ <http://rus.newsru.ua/arch/finance/07mar2009/navulyci.html>, 07.03.2009.

⁹⁶ <http://www.vesti.ru/doc.html?id=253873>, 15.02.2009

максимально выгодный (прибыльный) сбыт продукции, а также инфраструктура по рекламе товара, изучению и формированию спроса; "высшая школа" торговли, состоящая в постоянной заботе о качестве и упаковке продукта, в анализе психологии потребителя и умении влиять на нее; деятельность, направленная на удовлетворение потребностей в товарах и услугах, которые могут конкурировать на рынке, и обеспечивающая непрерывную продажу товаров, а также рентабельность предприятия. *"Завоевательный" м. (takeover marketing)* - м., рассчитанный на поглощение одних фирм другими. (Источник: *"Словарь иностранных слов"*. Комлев Н.Г., 2006)

“Министерство торговли Белоруссии подготовило документ под названием "Перечень потребительских товаров, исключение импорта которых не окажет заметного влияния на потребительский рынок республики" - эти товары "будут завозиться в страну в последнюю очередь". ... так и с точки зрения *маркетинга* и дистрибуции.”⁹⁷

Менеджмент “idare, müdürlük, yönetim, idarecilik” {management} [управление] - система управления, заведования, администрирования на крупных предприятиях, производствах и в концернах; управленческий учет. (Источник: *"Словарь иностранных слов"*. Комлев Н.Г., 2006)

"Тот *менеджмент*, который сегодня руководит ЮКОСом, скомпрометировал себя с точки зрения государства. Они не могут с ними договориться. Они в некотором смысле руководили компанией, когда потенциальные налоговые нарушения произошли. Из-за этого им очень трудно вести эти переговоры", - сказал Йордан Би-би-си.”⁹⁸

Мерчендайзинг [англ. merchandising merchandise - торговать] - 1) подготовка товаров к розничной торговле; 2) комплекс мер, направленных на привлечение внимания покупателей (размещение товаров в торговом зале, оформление торговых прилавков, рекламных плакатов, декораций, освещения); 3) планирование и ведение торговли путем представления продукта на нужном рынке в нужное время. (Источник: *"Словарь иностранных слов"*. Комлев Н.Г., 2006)

⁹⁷ <http://www.izvestia.ru/economic/article3124074>, 29.12.2008.

⁹⁸ http://news.bbc.co.uk/1/hi/russian/business/newsid_3814000/3814023.stm, 16.06.2004.

“Многие лингвисты недоумевают: неужели нужна языковая таможня, нужно изгнать вредные заимствования и пропускать только те слова, которые обозначают новые понятия и обогащают язык. Экономические, политические термины, названия профессий: "бартер" и "дилер", "менеджер" и "брокер", "рейтинг" и "мерчандайзер". "Его не существуют в русском языке, потому и используется мерчандайзер", - говорит генеральный директор компании, предоставляющей услуги по мерчендайзингу Варвара Тополянская.”⁹⁹

Мораторий “borç erteleme” {moratorium} [лат. moratorius- замедляющий, задерживающий]- отсрочка, временное прекращение или приостановление выполнения обязательств, устанавливаемое правительством. (Источник: "Словарь иностранных слов". Комлев Н.Г., 2006)

“Россия объявила *мораторий* на исполнение Договора об обычных вооруженных силах в Европе (ДОВСЕ). Это означает, что мы не будем выполнять свои обязательства по договору, пока его не ратифицируют другие страны... В момент подписания договора стороны исходили из того, что ни у одной из стран-участниц договора не должно быть ракет ближней и средней дальности. Сейчас такие ракеты есть практически у всех стран, кроме России и США... В рамках моратория Россия не будет принимать иностранные инспекции и сообщать о перемещениях российских войск.”¹⁰⁰

Ноу-Хау [англ. know-how know-знать + how- как] -1)обозначение технологических знаний, производственного опыта, практического умения изготовить что-л. квалифицированно и качественно; 2) осознанный или неосознанный секрет фирмы; если он осознанный, то может быть объектом продажи. Термин н. употребляется в международных соглашениях, договорах, предусматривающих обмен документацией, обучение специалистов. (Источник: "Словарь иностранных слов". Комлев Н.Г., 2006)

“После начавшегося два года назад повышения цен на газ Лукашенко стал привлекать в страну иностранных инвесторов, деньги и *ноу-хау*. Большинство

⁹⁹ <http://www.vesti.ru/doc.html?id=147859>, 16.11.2007.

¹⁰⁰ <http://www.kp.ru/daily/23907/67715/>, 24.05.2007.

белорусских предприятий, две трети из которых все еще принадлежат государству, предполагается приватизировать и продать.”¹⁰¹

Пиар - Связи с общественностью или PR (Public Relations, CO, англ. *PR*, от *public relations* - связи с общественностью; сокращённо-жаргонное: пиар) - комплекс мероприятий по продвижению человека, компании, общественного движения, партии основанных на предоставлении общественности информации и сотрудничестве с ней. (<http://ru.wikipedia.org/wiki>)

“По сути Бен Бернанке не сказал ничего нового, - утверждает начальник аналитического отдела ИК "Файненшл Бридж" Алексей Серов. - Слова о стабилизации - это просто *пиар* мировой экономики. Все понимают, что фондовые рынки живут ожиданием и остро реагируют на оптимистические заявления. Поэтому Бернанке лишь выполнил свою работу - осветил ситуацию и дал надежду рынкам.”¹⁰²

Приватизация “*özelleştirme*” {privatization} [лат. *privatus* - частный] - переход права собственности (передача, продажа) на объекты государственной или коллективной собственности частному лицу. (Источник: "Словарь иностранных слов". Комлев Н.Г., 2006)

“После завершения процесса *приватизации* Alitalia, авиакомпания была объединена с другим итальянским авиаперевозчиком - Air One.”¹⁰³

Промоушен [англ. *promotion*- продвижение по службе] -1) поддержка; патронаж; 2) содействие распространению, продаже, продвижению, сбыту товара потребителю, творческому успеху. (Источник: "Словарь иностранных слов". Комлев Н.Г., 2006)

“Согласно диаграммам Бурлакова, успех группы или музыканта у публики складывается из нескольких основополагающих пунктов: это в первую очередь личный талант, затем - продюсерский вклад и, наконец, *промоушен* - современным русским языком говоря, "раскрутка".¹⁰⁴

¹⁰¹ <http://www.inopressa.ru/article/30Dec2008/handelsblatt/belorussia.html>, 30.12.2008.

¹⁰² <http://www.izvestia.ru/economic/article3125757/>, 25.02.09.

¹⁰³ <http://lenta.ru/news/2009/01/19/alitalia/>, 19.01.2009.

¹⁰⁴ <http://www.izvestia.ru/culture/article1956240/>, 15.06.2005.

Спекулянт [speculator-биржевой делец] - лицо, занимающееся спекуляцией на бирже; законный участник сделок на большинстве рынков. (Источник: "Словарь иностранных слов". Комлев Н.Г., 2006)

“В этой публикации Сорос, признанный одним из самых удачных валютных спекулянтов в истории, предложил в спешном порядке создать суррогат мировой валюты на замену дискредитировавшему себя доллару, отмечает ИТАР-ТАСС.”

105

Стагфляция “durgunluk, yavaşlama” [польск. stagflacja стагнация+инфляция]- состояние экономики, одновременно характеризующееся стагнацией и инфляцией. (Источник: "Словарь иностранных слов". Комлев Н.Г., 2006)

“Мы еще находимся в индустриальной эпохе, они - в постиндустриальной эре. Это уже не "соревнование двух систем", а "догоняющее развитие". Если, конечно, то, что происходит в экономике, зажатой в тиски *стагфляции* (стагнация плюс инфляция), вообще можно назвать развитием.”¹⁰⁶

Треjder “tüccar” [англ. trader - торговец, спекулянт] -1)торговец оптовыми партиями товара или ценными бумагами; 2)биржевой спекулянт, не являющийся сотрудником биржи. (Источник: "Словарь иностранных слов". Комлев Н.Г., 2006)

“Договоренности между Россией и Украиной по газу, достижение которых позволило возобновить прерванный в начале января транзит "голубого топлива" в Европу через украинскую территорию, предполагают исключение "росукрэнерго" из схемы поставок. Этот *треjder*, половиной акций которого владеет "Газпром", перепродавал газ "Нафтогазу", а также самостоятельно продавал часть газа в Польшу, напоминает РИА "Новости".”¹⁰⁷

Фирма “firma, şirket” {firm} [ит. firma- подпись]- хозяйственное, промышленное, торговое и т. п. объединение, пользующееся правом юридического лица. (Источник: "Словарь иностранных слов". Комлев Н.Г., 2006)

¹⁰⁵ <http://www.izvestia.ru/news/news197695>, 10.02.2009.

¹⁰⁶ <http://www.izvestia.ru/opinion/article1996508/>, 21.06.2005.

¹⁰⁷ <http://www.izvestia.ru/news/news197145>, 02.02.2009.

“Как же плохо, что сегодня с нами нет Линкольна. Он мог бы освободить нас от нашей порабощенности словами. Когда вы называете нечто пакетом "стимулирования", это не означает, что оно действительно стимулирует что бы то ни было. То, как отдельные граждане, банки и *фирмы* держатся за свои деньги, говорит о том, что правильнее было бы говорить об "успокоительном" пакете..”

108

Холдинг “holding ortaklık” {holding company} [участок земли; владение] -1) предприятие (акционерное общество), являющееся владельцем части (или всех) акций другого (или других) предприятий и осуществляющее над ними контроль. 2) угодье; ферма. *Холдинговая компания* - материнская компания, которая владеет всем пакетом или более чем 50% всех акций дочерних корпораций. (Источник: "Словарь иностранных слов". Комлев Н.Г., 2006)

“Группа компаний "Домостроитель" - крупный инвестиционно-строительный *холдинг*, выполняющий функции инвестора, девелопера, заказчика, застройщика и генподрядчика на рынке качественного и доступного жилья Московской области.”¹⁰⁹

Эмиссия “çıkarma, piyasaya sürme” {issue, emission} [лат. emissio- выпуск]- выпуск в обращение денег и ценных бумаг; осуществляется государством или под его контролем. *Эмиссионный банк* - банк, наделенный монопольным правом выпуска банковских билетов. (Источник: "Словарь иностранных слов". Комлев Н.Г., 2006)

“В 1995 году отвечал за проведение *эмиссии* первых государственных ценных бумаг для населения - облигаций сберегательного займа (ОСЗ). Участвовал в проведении залоговых аукционов.”¹¹⁰

2.1.4. Kitle İletişim Araçlarının Sosyo-Politik Konuşma Dilinde Kullanılan Din Ve İnançla İlgili Terimler

Ваххабиты “Vahhabi mezhebinden olanlar” {Wahhabi} [арабск. имя собств. Ваххаба, XVIII в.] - последователи одного из течений в исламе, возникшего в XVIII в. в Центральной Аравии; в. требуют отказаться от роскоши, песен и

¹⁰⁸ <http://www.izvestia.ru/economic/article3127702/>, 21.04.2009.

¹⁰⁹ <http://www.rb.ru/preleases/press/2009/01/23/180822.html>, 26.01.2009.

¹¹⁰ <http://lenta.ru/lib/14172477/>, 13.02.2009.

танцев, от употребления вина и табака. (Источник: "Словарь иностранных слов". Комлев Н.Г., 2006)

“Кровников у нас нет. У нас есть враги, как и у Рамзана Кадырова, как и у федеральных военнослужащих. Эти враги - ваххабиты", - сказал Сулим Ямадаев в публикуемом в понедельник интервью газете "Коммерсант".¹¹¹

Джихад (араб.- священная война) “cihat, din uğruna savaş” {jihad} Борьба за веру (первоначально - борьба в защиту ислама и за распространение ислама, позднее - вооруженная борьба с иноверцами, газават, священная война) (The Comprehensive Dictionary of the Contemporary Russian Language. © 2006, T.F. Yefremova.)

“Глава международной террористической организации "Аль-Каида" Усама бен Ладен выступил с новым обращением, в котором он призывает мусульман мира объявить джихад, чтобы прекратить военную операцию Израиля в секторе Газа, сообщает агентство Рейтер со ссылкой на аудиозапись, опубликованную в среду на исламистском интернет-сайте.”¹¹²

Евангелист “İncili yazanlardan her biri, evangelist kimse, gezici vaiz” {evangelists} (греч.- благовестники). 1. Протестантская секта («евангельские христиане»), близкая к баптистам. 2. Составитель евангелия. Апостолы-евангелисты (Иоанн Богослов, Лука, Марк, Матфей). 3. Член секты евангелистов. (S. Ozhegov and N. Shvedova. Explanatory dictionary of Russian. © Very Ltd., Israel, 1994.)

“Вместе с избранием президентом Барака Обамы, похоже, подошел к концу период евангелической внешней политики США. США остаются нацией верующих, христианство - их религия. Однако религиозная составляющая американской политики более не будет выражаться в стремлении инициировать крестовые походы против злодеев... .. Столкнувшись с трудностями, консервативные *евангелисты* задают вопросом: "Что бы сделал Иисус?" ...”¹¹³

¹¹¹ <http://www.izvestia.ru/news/news188764>, 29.09.08.

¹¹² <http://www.vesti.ru/doc.html?id=241935>, 14.01.2009.

¹¹³ <http://www.inosmi.ru/translation/245774.html>, 02.12.2008.

Исламизм “İslamcılık akımı” {Islamism} Религиозная система ислама.(The Comprehensive Dictionary of the Contemporary Russian Language. © 2006, T.F. Yefremova.)

“Что же, мы вступаем в 'эпоху автократов'? После разгрома, который недавно устроила Грузии Россия, возникает искушение сделать именно такой вывод. ... Сегодня в сфере идей у демократии существует только один реальный конкурент - радикальный *исламизм*. Так, одним из самых опасных государств мира сейчас является Иран.”¹¹⁴

Миссионер “misyoner” {missionary} Духовное лицо, посылаемое церковью для распространения своей религии среди иноверцев; вообще человек, распространяющий среди других учение какой-н. религии, секты.(S. Ozhegov and N. Shvedova. Explanatory dictionary of Russian. © Very Ltd., Israel, 1994.)

“Итальянский *миссионер* Джузеппе Бертаина (Giuseppe Bertaina) был убит в пятницу утром в столице Кении Найроби, сообщило агентство АНСА. По предварительным данным, убийство произошло в философском институте, управляемом одной из *миссионерских* организаций, во время попытки ограбления. Как предполагается, внутрь здания, где работал Бертаина, пробрались два грабителя. Воры связали и избили его, а затем вставили ему кляп. *Миссионер* скончался от удушья.”¹¹⁵

Талибы “Taliban militanları” (студенты, Талибан) [перс. *талиб* - учащийся религиозной школы, студент]- 1) идейное движение, зародившееся в среде мусульманского сунитского духовенства; 2) организация афганских боевиков, гл. обр. из числа пуштунов, выступающая с позиций исламского фундаментализма. (Источник: “Словарь иностранных слов”. Комлев Н.Г., 2006)

“В начале 1990-х годов в Афганистане возникло исламистское движение “Талибан”, имевшее пуштунскую основу и быстро набравшее популярность; уже к середине 1990-х годов оно взяло под контроль основную часть Афганистана.”¹¹⁶

¹¹⁴ <http://www.inosmi.ru/translation/243874.html>, 24.08.2008.

¹¹⁵ <http://www.rian.ru/incidents/20090116/159399393.html>, 16.01.2009.

¹¹⁶ <http://lenta.ru/lib/14161237/>, 28.04.2008.

Фундаментализм “aşırı tutuculuk” {fundamentalism} [лат. fundamentum- основание]-радикализм, крайний догматизм религиозного характера, религиозный фанатизм, экстремизм. (Источник: "Словарь иностранных слов". Комлев Н.Г., 2006)

“К сожалению, в последние годы нам пришлось привыкнуть к тому, что левые СМИ, подобно страусам, предпочитают не замечать угрозу, которую представляет исламский *фундаментализм*, - примерно так же, как раньше они отказывались сообщать о злодеяниях коммунистов. Но теперь этим же заболели и консервативные СМИ.”¹¹⁷

Экстремизм “aşırılık” {extremism} [лат. extremus - крайний] - приверженность к крайним взглядам и мерам (преимущественно в политике). (Источник: "Словарь иностранных слов". Комлев Н.Г., 2006)

“Следователи провели обыски в редакции дагестанской газеты "Черновик" и на квартирах журналистов и изъяли статьи известной российской журналистки и писательницы Юлии Латыниной, перепечатанные газетой, для выяснения наличия в них признаков *экстремизма*.”¹¹⁸

2.1.5. Kitle İletişim Araçlarının Sosyo-Politik Konuşma Dilinde Kullanılan Etnografik Terimler

Тейн “Çeçenlerde kabile birlikteliği ve dayanışması” Чеченский тейп– это общность людей, связанных между собой кровным родством по отцовской линии. Каждый из них имел свои общинные земли и тейповую гору.¹¹⁹ Исторически сложившиеся объединения людей, связанных родственными отношениями и связями; клановые группы родов (у некоторых народов Кавказа) .(The Comprehensive Dictionary of the Contemporary Russian Language. © 2006, T.F. Yefremova.)

“По его словам, во всех мечетях республики также пройдет молитва по погибшим в годы репрессий. "Во дворце культуры Назрани состоится вечер памяти. Также пройдет примирение нескольких *тейпов* (фамилии, родов, кланов), имеющих кровную вражду", - добавил собеседник агентства.”¹²⁰

¹¹⁷ <http://www.inosmi.ru/translation/245780.html>, 02.12.2008.

¹¹⁸ http://news.bbc.co.uk/1/hi/russian/russia/newsid_7587000/7587120.stm, 29.08.2008.

¹¹⁹ <http://familii-v2.narod.ru/teips/index.htm>.

¹²⁰ <http://rian.ru/society/20090223/162887496.html>, 23.02.2009.

Туркмен-Баши титул Сапармурата Ниязова, президента Туркмении (1990—2006) (туркм. *Türkmenbaşy* — «глава туркмен»).

“Это уже не первое послабление введенных *туркмен-баши* суровых порядков, которые Бердымухамедов делает своим соотечественникам. Он восстановил закрытые при Ниязове сельские больницы и библиотеки, вернул более чем 100 тысячам пожилых граждан ранее отмененные пенсии, снял ограничения на передвижение внутри страны, возобновил преподавание иностранных языков и разрешил доступ к Интернету.”¹²¹

Сабантуй- Tatarlarda milli bayram, (от тюрк. сабан - плуг и туй - праздник), праздник окончания весенних полевых работ у татар и башкир.(Great Encyclopaedic Dictionary, Moscow, 1998.)

“Праздник татарского и башкирского народов "*Сабантуй*" пройдет в Магадане в субботу, сообщил РИА Новости сотрудник управления культуры администрации Магаданской области. "В честь Сабантуя в городском парке состоится концерт с традиционными татарскими песнями, танцами и состязаниями - борьбой на поясах "куреш", лазанием на столб за подарками", - рассказал собеседник агентства.”¹²²

2.1.6. Sosyal Hayatın İçinde Ortaya Çıkan Yeni Gerçekleri Ve Olayları Anlatmakta Kullanılan Teknik Terimler

Интернет “İnternet, Genel Ağ” [англ. Internet лат. inter - между + англ. net - сеть, сетка] - Всемирная компьютерная сеть. Первонач.- наименование американского технического предприятия по централизации компьютерных академических, исследовательских центров и фирм в военных целях. В настоящее время во всем мире в обмене данных через И. участвует несколько миллионов пользователей, в том числе в России. Сеть И. доступна для получения на персональный компьютер самой разнообразной научно-технической, культурной и др. информации. (Источник: "*Словарь иностранных слов*". Комлев Н.Г., 2006)

“Президент пообещал и дальше "лично следить за тем, чтобы, несмотря на финансовые трудности, и федеральный центр, и регионы продолжали работать

¹²¹ <http://rian.ru/society/20080122/97493497.html>, 22.01.2008.

¹²² <http://www.rian.ru/society/20080627/112378305.html>, 11.11.2008.

над этой программой, продолжали вовремя финансировать доступ к *Интернету*". Он напомнил, что во время кризиса обострился вопрос создания новых рабочих мест, и развитие цифровых технологий, по словам президента, "открывает для этого дополнительные возможности".¹²³

Скинхед "dazlak" [англ. skin-head - бритоголовые skin - кожа + head - голова] - тип молодых людей, в основном в Европе и Америке, объединяющихся в неформальные группы для совместного времяпровождения; часто отличаются вызывающим поведением и нередко склонны к агрессивности и экстремизму; внешне отличаются стилем одежды и бритой головой, нередко, как и панки, с прядью волос на темени. (Источник: "Словарь иностранных слов". Комлев Н.Г., 2006)

"Омельченко считает, что в предлагаемой концепции выводы о вреде субкультур основаны на стереотипах, а не на настоящем знании. "Только незнающие люди могут поставить через запятую скинхедов, готов, эмо и других. Нельзя ставить в один ряд безобидных эмо и готов со *скинхедами*, которые руководствуются действительно опасными нацистскими идеями", - говорит она."¹²⁴

2.1.7. Felsefe, Sosyoloji, Filoloji, Psikoloji Gibi Bilim Dallarında Ortaya Çıkan Yenilikleri Anlatmakta Kullanılan Terimler

Истеблишмент (*Establishment*; власть имущие, правящие круги, политическая элита) Слои общества, имеющие привилегированное положение и являющиеся опорой данного общественного строя.

"В этом качестве, в отличие от действующих членов правительства, он был относительно частым гостем в Москве, да и за пределами России он не раз встречался с различными представителями российского *истеблишмента*."¹²⁵

Менталитет [лат. mentalis - умственный, духовный mens - разум] - внутренний, интеллектуальный мир индивида, его духовность; характерный для личности или

¹²³ <http://www.utro.ru/news/2009/03/07/801842.shtml>, 07.03.2009.

¹²⁴ <http://rian.ru/society/20090219/162661208.html>, 19.02.2009.

¹²⁵ <http://www.izvestia.ru/news/news191071>, 27.10.2008.

общественной группы способ мышления; склад ума; мировосприятие.
(Источник: "Словарь иностранных слов". Комлев Н.Г., 2006)

“Он явно создал бы запасы, закупая зерно по дешевке в тучные годы, а затем продавал бы его, а не раздавал бесплатно, как в притче, за очень большие деньги или за собственность голодающих. Самое печальное, что современный западный *менталитет* оправдал бы такого дельца, восхищаясь его проницательностью.”¹²⁶

Мова Иногда употребляется в разговоре на русском языке для указания того, что кто-то говорит по-украински: «Мы с ним вчера говорили на *мове*». Также употребляется как шутливая замена слова «язык» даже в тех случаях, когда идёт речь не об украинском языке. Иногда может иметь также презрительный, уничижительный оттенок, особенно в тех случаях, когда обсуждается язык, непонятный употребляющему термин. (<http://ru.wiktionary.org/wiki>)

“Мы перевели текст на русский на случай, если пресс-секретарь МИД Украины действительно плохо владеет родным языком. Если же украинский он знает в совершенстве, то может ознакомиться с полным текстом документа на *мове* на сайте "Известий" по адресу www.izvestia.ru.”¹²⁷

Пси-Фактор - фактор психологического состояния людей. Складывается из самых разных условий. Учитывается в предвыборных и др. политических технологиях, в искусстве менеджмента.

“Вообще компания "НТВ-кино" не скована обязательствами обеспечивать сериалами только телеканал НТВ. Мы можем работать с любым контрагентом на рынке. К примеру, мы делаем сериалы и для Украины, и для Казахстана, ТНТ купил восьмисерийный фильм "Лабиринты разума". Это отечественный "*Пси-фактор*" про паранормальные явления, фильм о жизни по ту сторону сознания. Да и "Первый канал", кроме "В ритме танго", приобрел еще два наших проекта - телефильм "Русский перевод" и сериал "Девять месяцев".”¹²⁸

Тинэйджер - мальчик или девочка в переходном от детства к юности возрасте. Современная наука определяет подростковый возраст в зависимости от страны

¹²⁶ <http://www.izvestia.ru/readers/article3126082/>, 27.02.2009.

¹²⁷ <http://www.izvestia.ru/economic/article3124326/>, 15.01.2009.

¹²⁸ <http://www.izvestia.ru/media/article3029992/>, 08.12.2005.

(региона проживания) и культурно-национальных особенностей, а также пола (от 11-13 до 15-17 лет). (<http://ru.wikipedia.org/wiki>)

“Будущее уже не за горами - согласно правительственной программе, российское телерадиовещание должно перейти на "цифру" в ближайшие 7-8 лет, так что современных *тинэйджер*ов можно будет назвать "цифровым поколением".”¹²⁹

2.2.YABANCI DİLLERDEN ALINAN KELİMELERİN ÜLKENİN SOSYO-POLİTİK HAYATINDAKİ YERİ VE KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDAKİ KULLANIMINA AİT ÖRNEKLER

Sovyetler Birliği’nin 1991’de dağılmasından sonra sosyalist devlet felsefesi yerini Batı Avrupa ve ABD tarzı kapitalist yapıya bıraktı ve bundan sonra çok sayıda siyasi parti kuruldu. Çok partili sistem ile ilgili Rusçada zengin içeriğe sahip terminolojik altyapı bulunmadığından dolayı bu ihtiyaç, dünyanın diplomasi dili haline gelmiş olan İngilizceden ve Roma medeniyetinin dünyaya mirası olan Latince’den karşılanma yoluna gidildi. Böylelikle Rusya Federasyonu içinde partilerin sayısının artması, kitle iletişim araçlarının seçimler hakkında daha fazla gündem oluşturma fırsatını ele geçirmiş olmasına yaradı. Kitle iletişim araçlarının bu doğrultuda yaygın bir şekilde kullandığı terimlerden birisi “*электорат*” (латинское elector - *выбирающий, избиратель*) seçmen kitesidir. Daha kapsamlı bir ifadeyle meclis, ülke başkanlığı ve belediye seçimlerinde oy kullanma hakkına sahip olan seçmenler topluluğu. Rus dilinde zaten bu siyasi terime karşılık gelen “*избиратели*” gibi eşdeğer anlamlı bir kelime bulunmaktadır. Batılı tarzda demokrasinin ülkede etkinlik kazanmasından sonra “выборы” yerini “электорат” gibi daha popülerlik elde etmiş olan bu kelimeye bırakmış ve siyasi hayatın ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir.

Örnek: Во время выборов происходит борьба за электорат. (Seçimler zamanında seçmen kitlesi için mücadele meydana gelmektedir.)

Kitle iletişim araçlarında yaygın olarak kullanılan bir diğer alıntı kelime de “харизма”dır (греческое charisma – милость, божественный дар). Tanrı vergisi sayılan istisnai kapasite ve yetenek anlamında kullanılmaktadır. Mesela “karizmatik lider” (харизматический лидер) denildiğinde kişiliğinde bilgelik, kahramanlık ve

¹²⁹ <http://www.izvestia.ru/media/article3104959/>, 06.06.2007.

kutsallık bulunan ve kendisini izleyenlerinin gözünde üstün ve istisnai kapasite ve yeteneğe sahip olarak otoritesini kuran ve kullanan kişi akla gelir.

Son yıllarda kitle iletişim araçlarında duymaya alıştığımız ve de kulağımıza ilginç gelen “саммит” (İngilizce summit - вершина, верх - zirve, doruk) kelimesi gerçek anlamıyla birlikte artık hayatımızda siyasi yönüyle de yer almakta ve haber bültenlerinde mutlaka duyabileceğimiz siyasi terimler dağarcığına girmiştir. Rusçada bu terimin birebir karşılığı olan “переговоры” (görüşmeler, müzakere) kelimesi bulunmasına rağmen “встреча на высшем уровне” (yüksek düzeyde görüşme) gibi uzun bir ifade kullanmaktan ziyade dile kolay gelen ve pratik olan “саммит” daha çok tercih edilir olmuştur. 80’li yıllarda genelde Sovyet-Amerikan siyasi diyalogunda kullanılan bu terim artık günümüzde ikili ya da çoklu zirveler ve toplantılar hakkında da kullanılmaktadır.

Mesela; саммит восьмёрки (встреча на высшем уровне восьми наиболее развитых государств мира), Sekizler zirvesi (En gelişmiş sekiz dünya devletinin yüksek düzeyli görüşmesi)

саммит Россия — Европа (встреча президента России и руководства Евросоюза), Rusya – Avrupa zirvesi (Rusya cumhurbaşkanı ve Avrupa Birliği yönetiminin görüşmesi)

саммит СНГ – BDT zirvesi (BDT - Содружество Независимых Государств yani Bağımsız Devletler Topluluğu)

Rusçada kullanımı son yıllarda iyice popüler olan bir diğer terim de *коррупция* (corruptio – rüşvet) kelimesidir. Rus dilinde eşdeğer karşılıkları “взятка, подкуп” olmasına rağmen basın-yayın kuruluşları belki de daha etkili olarak algıladıkları ve anlam çerçevesi daha geniş olan “коррупция” kelimesini tercih etmekte. Bu terim genellikle üst düzeyde önemli görevlerde bulunan kişilerin devletin kendilerine tanımış olduğu yetkileri şahsi amaçları doğrultusunda çıkar edinmek amacıyla rüşvet almalarından kaynaklanan kirlenmeyi ve kokuşmayı açıklamak maksadıyla kullanılmaktadır.

Коррупция [лат. corruptio] подкуп, продажность должностных лиц, политических деятелей. (Источник: "Словарь иностранных слов". Комлев Н.Г., 2006)

“Гораздо более серьезными объединяющими свойствами является... *коррупция*. Вот это действительно мощнейший стимул для единства нации. *Коррупцию*, в отличие от патриотизма, все понимают одинаково. У коррупции, в отличие от патриотизма, есть конкретные плоды. Мы вам - вертикаль власти, вы нам - объемы финансирования. Мы проявляем лояльность вашим злоупотреблениям силовым, вы проявляете лояльность к нашим злоупотреблениям финансовым. «И мир в Боснии!» - как любят говорить герои фильмов Кустурицы.”¹³⁰

“Президент России Дмитрий Медведев сообщил, что в четверг подписал пакет законов по противодействию коррупции. Глава государства потребовал от правоохранительных органов подробно изучить их для эффективного применения на практике. “Я только что подписал весь пакет законов по противодействию *коррупции*”, - заявил Медведев на встрече с директором ФСБ Александром Бортниковым.”¹³¹

Artık günümüz Rusya’sında büyük ekonomik ve siyasi güce sahip elit tabaka can ve mal güvenliğini sağlamak amacıyla “секьюрити” (security- безопасность) hizmetinden yararlanmaktalar. Rusçada diğer kelimelerde olduğu gibi muadili olmasına rağmen, kitle iletişim araçları sayesinde bu terimin kullanımı da daha yaygın hale getirilmiştir. “охрана, телохранитель” kelimeleri aynı anlama gelmekle birlikte varlıklarını bir şekilde sürdürüyorlar.

Секьюрити [англ.security-безопасность]- государственная безопасность; контрразведка (обычно об англосаксонских странах). (Источник: "Словарь иностранных слов". Комлев Н.Г., 2006)

“Особое внимание в Московском международном аэропорту Домодедово уделяется мерам авиационной безопасности, целью которых является защита жизни и здоровья авиапассажиров и посетителей аэропорта, объектов аэропортового комплекса, а также предупреждение и пресечение незаконного оборота оружия, взрывчатых материалов и иных опасных предметов. Для решения этих задач создано специальное предприятие – ЗАО “Домодедово Эрпорт Авиэйшн *Секьюрити*”.”¹³²

¹³⁰ <http://rian.ru/authors/20081230/158362496.html>, 30.12.2008.

¹³¹ <http://rian.ru/politics/20081225/158088414.html>, 25.12.2008.

¹³² http://www.domodedovo.ru/ru/main/air_today/group/airsecurity/

Rusya’da serbest ekonomi sistemine geçildikten sonra ortaya çıkan rekabetin insanlar yani daha doğru bir tabirle tüketiciler üzerindeki etkisini ölçme amacıyla kullanılan terim “*рейтинг*” dir (rating- değerlendirme, izlenme oranı). Bu terim sadece ekonomi alanından çıkıp politik arenada devlet adamlarının ve siyasi rekabetin değerlendirilmesi amacıyla da yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. *Мощность* (güç, kuvvet, kudret; kapasite) olarak Rus dilinde eşdeğer anlamlısı bulunan reyting kavramı halk arasında daha fazla tutunma şansını elde etmiştir.

Рейтинг [англ. rating-оценка; ранг] -1) индивидуальный числовой показатель уровня оценок личности общественного деятеля, его относительной популярности и репутации; выводится на основании социологических анкет и опросов; 2) *кредитный р.* -оценка кредитоспособности заемщика; выражается через специально рассчитываемый индекс, в зависимости от уровня риска. (Источник: "Словарь иностранных слов". Комлев Н.Г., 2006)

“Все разговоры о рейтинге, о том, что все, что не имеет высокого *рейтинга*, народу не нужно,-это такое бесстыдное лукавство. Тут читай: «Рекламодателям эти программы неинтересны». Люди с развитой душой и с развитым интеллектом не могут составлять большинство населения, но именно они определяют лицо нации. Такое мощное средство, как телевидение, должно ориентироваться и на них тоже, а не только на маргиналов. По крайней мере те каналы, которые называются государственными или общественными. Иначе получается, что государство совершенно сознательно ведет население к деградации, а значит, к потере Россией своего лица.” Анна Эпштейн¹³³

90’lı yıllardan sonra Rus dili literatürüne giren kelimelerden biri “*импичмент*” tir. Bu kelime ABD, İngiltere, Japonya gibi ülkelerde yüksek düzeyde görev yapan devlet memurlarının ve yetkililerinin işledikleri suçlar hakkında soruşturma açılması, meclisçe denetlenmesi ve yargıya teslim edilmesi anlamına gelmektedir. Sovyetler Birliği döneminde tek adam mantığına göre ülke yıllarca yönetildiğinden dolayı hiçbir Sovyet vatandaşı devlet başkanına yönelik yayınlanmış olan bir suçlama anlamına gelen “*импичмент*” duymamıştır. Ancak belirttiğimiz bazı ülkelerde devlet başkanı her türlü hareketine ve özel yaşamına ait sırlara dikkat etmeli, yoksa basın ve yayın yoluyla

¹³³ <http://www.novayagazeta.ru/data/2006/91/20.html>, 30.11.2006.

ortaya çıkabilecek her türlü görüntüden ve haberden dolayı suç duyurusu “импичмент” ile karşı karşıya kalabilir.

Импичмент [англ. impeachment - порицание, обвинение] - 1) особый порядок привлечения к ответственности и судебному рассмотрению дел о преступлениях высших должностных лиц; 2) лишение полномочий лиц, избранных в орган законодательной, государственной или местной власти, за грубые нарушения законов. Первонач. - в отношении президента страны в Конгрессе США. (Источник: "Словарь иностранных слов". Комлев Н.Г., 2006)

“Относительно недавно мы избирали президентами 'маловероятных' кандидатов из Арканзаса и Джорджии; пережили добровольную отставку президента и импичмент; привыкли к тому, что нашей внешней политикой могут руководить чернокожий и чернокожая (и даже пресытились этим). Восприятие человека сегодня определяется его прошлым опытом, а наш опыт таков, что демократия - по крайней мере, когда она работает - суматошна и непредсказуема. Именно поэтому она кажется такой невероятной другим.”¹³⁴

Вотум (латинское votum - желание, воля) kelimesi oylama yoluyla meclisin ortaya koyduğu güven ya da güvensizlik oylaması anlamına gelmektedir.(вотум доверия_гüvenoyu или вотум недоверия_ güvensizlik oyu).Hükümetin ya da bakanların icraatlarının onaylanması ve uygun bulunması veya tam tersi durumlarda meclisin çatısı altında bulunan vekillerce uygulanır ve gerçekleştirilir. (Русский эквивалент: общественное мнение) Rus dilinde bu siyasi terimin karşılığı kamuoyudur (общественное мнение). Zaten vekiller temsilcisi oldukları seçmenleri adına mecliste onların etkisi altında ve onların sesleri adına bu güven oylamasını gerçekleştirmek zorundadırlar.

“В 2010 году истекут полномочия без малого 30 глав субъектов Федерации, получивших вотум доверия от Владимира Путина в 2005-м. С принятием нового порядка формирования губернаторского корпуса региональные начальники не смогут повторно поставить перед президентом вопрос о доверии.”¹³⁵

¹³⁴ <http://www.inosmi.ru/translation/246967.html>, 27.01.2009.

¹³⁵ http://www.ng.ru/politics/2009-06-25/1_casting.html, 25.06.2009.

SONUÇ

“Rusçaya Yabancı Dillerden Geçen Sosyo-Politik Kelimelerin Kitle İletişim Araçlarında Kullanımı” adlı çalışmamız iki bölüm halinde sunulmuştur. Birinci bölümde teorik yaklaşımlar ele alınmış ve ikinci bölümde kelimelerin pratik kullanımları konu olarak işlenmiştir. Kelimelerin kullanım alanlarının net bir biçimde anlaşılabilmesi için ilgili sözlüklerden ve kitle iletişim araçlarına ait kaynaklardan mümkün olduğunca yararlanmak amaçlarımızdan birisi olmuştur.

Birinci bölümde Rusçaya yabancı dillerden geçen yabancı kelimelerin tarihi sürecini ve hangi kültür çevrelerinden Rusçaya dâhil olduğunu açıklamaya ve örneklerle sunmaya çalıştık. Özellikle kelimelerin sınıflandırılmasıyla birlikte devrinin devlet adamlarının ve edebi kişiliklerin bu duruma bakış açılarını anlamaya çalıştık. Kelimelerin alışverişinde ulusların birbirlerini etkileme alanlarını ve alınan kelimelerin daha çok hangi sosyal alanda meydana geldiğini inceledik. Bu alanların daha çok din ve inanç sistemi, ticaret, politika, askeriye, hukuk alanlarında yoğunluk kazandıklarını ilgili kelimeleri örnekler vermek suretiyle ispatlamaya çalıştık. Uluslararası alanda meydana gelen ve toplumların hayatında yenilikler oluşturan gelişmelerin ulusları etkilerken kelimelerin alınması ve verilmesi şekliyle ancak ortaya çıkabileceğini anlatmaya çalıştık. Bunu da daha değişik bir bakış açısı olarak ortaya çıkan yeni sosyo-politik gelişmelerin toplumlarda yeni kelimelerin alınmasıyla sonuçlandığını söyleyebiliriz. Yeni kelimelerin alınmasında temel sebepler olarak toplum hayatında ortaya çıkan hayata dair yeni ve gerçek ihtiyaçların belirmesi, yeni kelimelerin büyük çoğunluğunun Rus dilinde birebir karşılık gelen eş anlamlı kelimesi bulunmaması, yeni kelimelerin kullanımının pratik olması, toplum hayatındaki nesnelerin değişen sosyal yönleri itibariyle zorunlu ihtiyaçlar olarak ortaya çıkması, yeni kelimelerin alınmasında yabancı kültürlerin etkisi gibi maddelerle açıklamaya çalıştık.

“Трин-кард, маркетинг, паблицити, импичмент, саммит, секьюрити, пиар” gibi yabancı kaynaklardan gelmesine karşın Rusçada yoğun bir şekilde kullanılagelen terimleri sinonimleri birlikte açıklamaya ve sinonimleri olmasına karşılık kitle iletişim araçlarında kullanmada tercih edilmesinin sebepleri üzerinde durmaya çalıştık. Yabancı

dillerden Rusçaya geçen sosyo-politik kelimelerin tarihi süreçlerini de göz önünde bulundurarak yaptığımız sınıflandırma da bunları; İskandinavya yarımadasında yer alan Norveç ve İsveç dillerinden denizcilik terimleri, Kiev Slavlarının Hristiyanlık dinini kabul etmesinden sonra Grek dilinden dini terimlerin ve kitapların çevrilmesiyle birlikte alınan terimler; bilim-teknik, devlet yönetimi, hukuk ve tıp alanlarında Latince'den yapılan alıntılar; Altın Orda devletine bağımlı olunan uzun zaman diliminde Türkçe konuşan halkların dillerinden alınan kelimeler ve de en büyük sıradışı etkiyi yapan Fransızca olmak üzere gruplandırdık. Bunların yanında Çar I.Petro'nun köklü düzenlemeleri, 20. yy. başlarında yaşanan siyasi krizler, devrimler ve mücadelelerin Rus dili açısından sosyo-politik terminolojinin zenginleştiği dönemler olduğunu belirttik.

Rusçadaki sosyo-politik kelimelerin geldikleri dillere göre sınıflandırılması konusunda Rusçanın kendisinin de Slav dillerinin doğu koluna ait olduğu için önceliği Slav dilleri ailesine verdik. Daha sonra doğu dillerinden geçen kelimeler alanında Arap, Fars, Orta Asya Türk lehçeleri ve Kafkas dil ailesine ait olan unsurları tercih ettik. Avrupa dillerinden geçen kelimeler hususunda dünya diplomasi dili olan İngilizce, Avrupa uygarlığının temel iki dili olan Grekçe ve Latince, bunun yanında Fransızcaya yer verdik. Bütün bunların dışında doğu dillerinden geçen kelimeler grubu içinde yer vermekle birlikte ayrıca Türkçe ve Türk lehçelerinden geçen kelimeler olarak ayrıca bir başlık oluşturma yoluna gittik. Bununla da Türkçenin Rusçaya yapmış olduğu katkıları göstermek amacıyla sınırlı sayıda da olsa Türkçe kaynaklı kelimelerden çeşitli alanlara ait kelimeleri örnekler olarak sunduk. Türkçenin Rusçaya göstermiş olduğu etkileri tarihi süreç içinde sınıflandırmada Rus kökenli Türkolog Baskakov'un sınıflandırmasından yararlandık. Türk-Rus ilişkilerinin tarihinin anlatımında Almanya'da yaşayan Özbek asıllı tarihçi Baymirza Hayit, İbrahim Kafesoğlu, Zeki Velidi Togan, Ahmet Caferoğlu gibi Türk tarihçilerden yararlanılmıştır. Wilhelm Barthold, N.A.Baskakov gibi Türkoloji alanında çığır açmış tarihçilere de yer verilmiştir. Minara Aliyeva Esen'in "Rus Dilindeki Türkçe Kelimeler Üzerine Bir Tasnif Denemesi" adlı kıymetli eseri özellikle Rusçaya geçen Türkçe kaynaklı kelimelerin anlatımında derin bir biçimde faydalandığımız bir kaynak olmuştur.

İkinci bölümde pratik olarak kelimelerin kullanım alanları ve bunlarla ilgili kitle iletişim araçlarından seçtiğimiz örnekleri sunmaya çalıştık. SSCB zamanında kullanılan yabancı kelimelerin 1991 yılında ortaya çıkan çöküşten sonra kullanım alanlarında ve ifade

ettikleri kavramlar açısından geçirdiği değişimi örnekler vermek yoluyla açıklamaya çalıştık. Rusçadaki yabancı sosyo-politik kelimelerin kullanım alanlarına göre sınıflandırılmasını politik konuşma dilinde yer alan ve kullanılan politik kelimeler, kitle iletişim araçlarının sosyo-politik konuşma dilinde kullanılan hukukla ilgili terimler, ekonomi ile ilgili terimler, din ve inançla ilgili terimler, etnoğrafik terimler, sosyal hayatın içinde ortaya çıkan yeni gerçekleri ve olayları anlatmakta kullanılan teknik terimler, felsefe, sosyoloji, filoloji, psikoloji ve benzeri gibi bilim dallarında ortaya çıkan yenilikleri anlatmakta kullanılan terimler olarak sınıflandırdık. Bu alanlardaki terimlerle ilgili olarak tanımlamalarda “Great Sovyet Encyclopedia”, S. Ozhegov and N. Shvedova. “Explanatory dictionary of Russian”, “Словарь иностранных слов”. Комлев Н.Г, “Современный толковый словарь русского языка Ефремовой”, “The Comprehensive Dictionary of the Contemporary Russian Language”, Vladimir Dahl. “Explanatory dictionary of live great Russian language”, “Большой энциклопедический словарь русского языка” gibi alanında zengin içeriklere sahip yabancı kaynaklardan yeterince yararlanılmaya çalışılmıştır. Bunun yanı sıra internet ortamında yayın yapan basın-yayın organlarına ait olan gazete makalelerinden örnekler sunma alanında yoğun bir başvuru gerçekleştirilmiştir. Makalelerin içinden kullandığımız terimin adının geçtiği kısım kesilerek ve alıntı yaptığımız adres dipnot şeklinde gösterilmek yoluyla çalışmamız içinde çokça kullandığımız yöntemlerden birisi olmuştur. Bundan amacımız yabancı dillerden Rusçaya geçen sosyo-politik kelimelerin kitle iletişim araçlarında nasıl ve ne şekilde kullanıldığını canlı örnekleriyle göstermek ve yabancı terimlerin doldurduğu boşluğu veya ifade ettiği yeni anlamları, kavramları göstermektir. “Rusçaya Yabancı Dillerden Geçen Sosyo-Politik Kelimelerin Kitle İletişim Araçlarında Kullanımı” adlı tezimizin alanında yapılan diğer çalışmalardaki gibi dünya üzerindeki dillerin birbirlerinden almış oldukları kelimelerin alınma sebepleri ve kullanımı ile ilgili faydalı bir çalışma olması umudunu taşımaktayız.

KAYNAKÇA

1. Barthold, Wilhelm, Orta Asya Türk Tarihi Hakkında Dersler, Çağlar Yay., Ankara, 2004.
2. Baskakov, N.A, Türk Kökenli Rus Soyadları, Türk Dili Kurumu Yay. ,Ankara, 1997.
3. Caferoğlu, Ahmet, Türk Dili Tarihi, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1984.
4. Hayit, Baymirza, Sovyetler Birliği'ndeki Türklüğün Ve İslam'ın Bazı Meseleleri, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınevi, İstanbul, 1987.
5. İslam Ansiklopedisi, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1988.
6. Khrestin ,Vladimir, Great Encyclopedic Glossary of Russian Language (Большой энциклопедический словарь русского языка) , Moscow, 2002 .
7. List of English words of Russian origin,
en.wikipedia.org/wiki/list_of_english_words_of_russian_origin - 119k, Wikipedia.
8. Minara Aliyeva, Esen, Rus Dilindeki Türkçe Kelimeler Üzerine Bir Tasnif Denemesi, Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, (Volume 3/7 Fall 2008) .
9. Rusya Tarihi, http://www.rusya.ru/tur/index/history_of_russia, Rusya Online.
10. Togan, A.Zeki Velidî, Umûmî Türk Târihine Giriş, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1981.
11. Türk Ansiklopedisi, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1980.
12. Алроса: Россия vs. Саха Сирэ. Кто же победит?,
http://news.bbc.co.uk/hi/russian/russia/newsid_4510000/4510201.stm, 13-05-2005.
13. Балашова Л. В., Общественно-политическая лексика как источник метафоризации вне политического дискурса, политическая лингвистика.- вып. 20. , Екатеринбург, 2006.
14. Бантышева Л. Л.; Общественно-политическая лексика начала XX века: Традиции изучения, политическая лингвистика. - выпуск (1)21. – Екатеринбург, 2007.
15. Баранец Виктор, Сергей Иванов: Мы - не помойка! Нам такое мясо не нужно,
<http://www.kp.ru/daily/23907/67715>, ЗАО ИД <Комсомольская правда>, 2008, 24.05.2007.

16. В Alitalia прошла первая после приватизации забастовка,
<http://lenta.ru/news/2009/01/19/alitalia>, ЗАО "лента.ру" (1999-2009), 19.01.2009.
17. Варки Темур, Муфтий, звавший к джихаду, объявлен самозванцем,
http://news.bbc.co.uk/hi/russian/news/newsid_2948000/2948233.stm, 14.04. 2003.
18. Великий писатель земли русской, <http://www.izvestia.ru/sokolov/article3119150>,
 05.08.2008.
19. Владимир Волошин, Зачем Украина втягивает Россию в новую 'холодную войну'?, <http://www.inosmi.ru/translation/246544.html>, "Комсомольская Правда",
 11.01.2009.
20. Власти Тайваня раздают гражданам ваучеры на покупки ,
http://news.bbc.co.uk/hi/russian/international/newsid_7836000/7836270.stm,
 18.01.2009.
21. Воропаев, Василий, Клинтон: Перезагрузка, чего ждать России от Хиллари,
<http://www.izvestia.ru/world/article3124313>, ОАО "Известия", 14.01.09.
22. Герасименко Ю.И., Процесс проникновения иноязычной лексики в русский язык,
 Прага, 2002.
23. Горбачева Т., Угроза русскому языку или неизбежное явление ?, 1990.
24. Губенко Ольга, Алексей Тихонов, Опять номер пять, Анатолий Чубайс готов
 создать первую оптовую генерирующую компанию.,
<http://www.izvestia.ru/economic/article39128>, "Известия", 30.09.03.
25. Добровольская Юлия, ГК "Домостроитель": скидки на покупку нежилых
 помещений, <http://www.rb.ru/preleases/press/2009/01/23/180822.html>, 2008 ООО
 «Юнайтед Пресс», 26.01.2009.
26. Дьяков А. И., Причины интенсивного заимствования англицизмов в современном
 русском языке, Язык и культура, Новосибирск, 2003.
27. Европа: инвестиции перетекают на Восток ,
http://news.bbc.co.uk/hi/russian/business/newsid_2496000/2496809.stm, 20.11.2002.
28. Загоровская О.В., С.А. Есмеев ; Об иноязычных заимствованиях в политической
 лексике русского языка, Вестник Вгу, Серия: Лингвистика И Межкультурная
 Коммуникация, № 3, Воронеж, 2008.

29. Заимствование иноязычных слов в русском языке, «Введение в языкознание», Усть-Илимск, 2004.
30. Закин Сергей, Кто такие ваххабиты ? ,
http://news.bbc.co.uk/hi/russian/press/newsid_2227000/2227063.stm, 31.08.2002.
31. Казьмин Андрей, Бывший гендиректор ФГУП "Почта России",
<http://lenta.ru/lib/14172477>, Известия, 26.07.2000.
32. Клинтон, Хиллари; Госсекретарь США, жена 42-го президента США,
<http://lenta.ru/lib/14162633>, ЗАО "Лента.Ру" (1999-2009).
33. Комлев Н.Г., Словарь иностранных слов, 2006.
34. Кричтон Торкуил (Torcuil Crichton), Пат в отношениях с Россией,
<http://www.inosmi.ru/translation/234711.html>, "Sunday Herald", 28.05.2007.
35. Курс рубля практически лег на "дно", <http://www.izvestia.ru/news/news196623>,
26.01.09.
36. Лёхин И.В. и Петров Ф.Н.; Словарь иностранных слов, Государственной
издательство иностранных и национальных словарей, 1949.
37. Линник Т. Г., Проблемы языкового заимствования «языковые ситуации и
взаимодействия языков» - Киев, 1989.
38. Лукашенко не прошел тест на демократичность,
<http://www.rb.ru/topstory/politics/2008/09/29/145108.html>, 2008 ООО «Юнайтед
Пресс», 29.09.2008.
39. Любовь к триколору накануне выборов,
http://news.bbc.co.uk/hi/russian/russia/newsid_6959000/6959718.stm, 23 августа
2007.
40. Медведев подписал пакет антикоррупционных законов ; РИА Новости ,
<http://rian.ru/politics/20081225/158088414.html>, 25/12/2008.
41. Митрополит Минский и Слуцкий, Патриарший экзарх всея Беларуси Филарет,
http://rian.ru/p_spravki/20090125/160052734.html, "Риа Новости", 25/01/2009.

42. Нахождение американцев в Афганистане—позитивный фактор для Таджикистана,
http://www.ng.ru/cis/2009-01-21/1_pamir.html, 1997-2008 Независимая газета,
 21.01.2009.
43. Никитина Елена, Российские товары ставят в угол ,
<http://www.izvestia.ru/economic/article3124074>, "Известия", 29.12.08.
44. ООН продлила мандат наблюдателей в Абхазии,
http://news.bbc.co.uk/hi/russian/international/newsid_7662000/7662273.stm,
 09.10.2008.
45. Парламент выразил вотум недоверия правлению нбу,
http://fbc.net.ua/news/politic/Parlament_vyrazil_votum_nedoverija.html, 26 декабря,
46. Питер Хамфри (Peter Humphrey), Перед лицом поднимающейся России,
<http://www.inosmi.ru/stories/07/08/22/3515/247260.html>, ("The Washington Times",
 США), 06.02.2009.
47. Президент России Дмитрий Медведев: "Знамена остаются прежними",
<http://www.izvestia.ru/politic/article3123955>, 25.12.08.
48. Президенту США Грозит Импичмент, <http://www.vostokmedia.com/n8116.html>,
 "Восток-Медиа", 11.06.2008.
49. Пресса против прайвеси, <http://www.washprofile.org/ru/node/172>, 24.06.2005.
50. Приходько, Сергей Помощник президента РФ, <http://lenta.ru/lib/14161161/>, ЗАО
 "Лента.Ру" (1999-2009).
51. Путин не исключает возвращения в Кремль,
http://news.bbc.co.uk/hi/russian/russia/newsid_7765000/7765279.stm, 04.12.2008.
52. Путин, Владимир Премьер-министр РФ, председатель партии "Единая Россия",
<http://lenta.ru/lib/14160711/>), ЗАО "Лента.Ру" (1999-2009).
53. Рейтинги Путина и Медведева не растут выше,
http://news.bbc.co.uk/hi/russian/russia/newsid_7675000/7675354.stm, BBC MMIX,
 17.10.2008.

54. Речь президента Обамы при вступлении в должность,
<http://www.inosmi.ru/translation/246849.html>, "The Times", 21.01.2009.
55. Россиян допустили к лотерее "грин-кард" в США,
http://news.bbc.co.uk/hi/russian/russia/newsid_7646000/7646919.stm, BBC ММІХ,
01.10.2008.
56. Русские заимствования в английском языке, Московский Государственный
Областной Университет, Москва, 2003.
57. Суд Швейцарии выдает Адамова России,
http://news.bbc.co.uk/hi/russian/news/newsid_4566000/4566760.stm, 29.12.2005.
58. Тархов, И., 4000 полезных слов и выражений, краткий справочник переводчика-
международника, Издательство "Международные Отношения", Москва, 1966.
59. Татьяна Нечапайка, Лукашенко объявил референдум,
http://news.bbc.co.uk/hi/russian/news/newsid_3636000/3636278.stm, Минск,
07.09.2004.
60. Шипова Е.Н. (Елизавета Николаевна), Словарь тюркизмов в русском языке,
Издательство "Наука", Алма-Ата, 1976.
61. Эпштейн, Анна, "Рейтинг- Это Бесстыдное Лукавство", "Новая Газета"
<http://www.novayagazeta.ru/data/2006/91/20.html>, 30.11.2006.
62. Яценко Н.Е., Толковый словарь обществоведческих терминов, 1999.
63. Яцутко, Денис, Новая заимствованная общественно-политическая лексика в языке
российских сми, 1999.

ÖZGEÇMİŞ

Nurettin ÇAKIR 01.04.1975 tarihinde Kayseri’de doğdu. Kayseri Fevzi Çakmak Lisesi’ni bitirdikten sonra Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi’nden 1997 yılında mezun oldu. Kayseri merkezde Arif Eminoğlu İ.Ö.O.’da 1999 yılından bu yana Sosyal Bilgiler öğretmeni olarak çalışmaktadır. 2006 yılında Erciyes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Rus Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirdi. 2006 yılında mezun olduktan sonra Rus Dili ve Edebiyatı bölümünde yüksek lisans öğrencisi olarak çalışmalarını sürdürmektedir. Nurettin ÇAKIR, İngilizce, Rusça bilmektedir ve uluslararası ilişkiler, dış politika, strateji, Türk lehçeleri gibi konulara ilgi duymaktadır.

İLETİŞİM BİLGİLERİ

Adres : Seyrani Mah. Güzelce Sk. Oğuz Apt. No: 10 Kocasinan/ KAYSERİ

Telefon : 0506 734 52 72

e-posta : nurettin3214@hotmail.com